

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Andenhed, hybriditet og agens

Ph.d. forelæsning, Aalborg Universitet, 28. November 2007

Jensen, Sune Qvotrup

DOI (link to publication from Publisher):
[10.5278/freia.16665053](https://doi.org/10.5278/freia.16665053)

Publication date:
2008

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Jensen, S. Q. (2008). *Andenhed, hybriditet og agens: Ph.d. forelæsning, Aalborg Universitet, 28. November 2007*. Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold, Aalborg Universitet. FREIA's tekstserie Nr. 68 <https://doi.org/10.5278/freia.16665053>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Sune Qvotrup Jensen

Andenhed, hybriditet og agens
– Ph.d. forelæsning, Aalborg Universitet
28. november 2007

FREIA

Tekst
December 2008

68

*Center for Kønsforskning i Aalborg
Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold
Aalborg Universitet
Fibigerstræde 2
9220 Aalborg Ø
Tel: + 45 9940 8310, Fax: + 45 9635 0044
Mail: cirka@ihis.aau.dk, www.ihis.aau.dk/freia/index.php*

Sune Qvotrup Jensen

Andenhed, hybriditet og agens
– Ph.d. forelæsning, Aalborg Universitet
28. november 2007

Sune Qvotrup Jensen

Andenhed, hybriditet og agens – Ph.d. forelæsning, Aalborg Universitet

28. november 2007

Tekst udgivet af

FREIA – Center for Kønsforskning i Aalborg

Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold

Aalborg Universitet

Fibigerstræde 2-99

9220 Aalborg Ø

Tel.: +45 9940 8310

Tryk:

Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold

Download:

<http://freia.ihis.aau.dk/Publikationer+og+skriftserie/Skriftserie0907-2179>

Layout og redigering:

Cirkeline Kappel

ISSN: 0907-2179

FREIA's tekstserie indeholder foreløbige arbejdspapirer, konferencepapirer, oplæg fra seminarer, projektbeskrivelser, foredragsmanuskripter og bogkapitler. Tekstserien er forfattet af forskere med tilknytning til FREIA eller forskere, som har besøgt centret. Formålet med tekstserien er at dele viden og udbrede kendskabet til FREIA's aktiviteter både internt og eksternt. Det indholdsmæssige ansvar for de udgivne tekster påhviler alene forfatteren. Redaktør af serien er lektor Christina Fiig (cfiig@ihis.aau.dk). Teksterne kan bestilles ved Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold, tlf. 9940 8310, e-mail: cirka@ihis.aau.dk

Dette arbejdspapir er en bearbejdet version af forelæsningen ved Sune Qvotrup Jensens Ph.d. forsvar 28/11 2007.

Forsvaret fandt sted i forlængelse af arbejdet med et 3-årigt Ph.d. projekt med arbejdstitlen 'Maskulinitetsformer blandt marginaliserede unge mænd med etnisk minoritetsbaggrund'. Ph.d. arbejdet fandt sted på FREIA, Center for Kønsforskning, Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold, Aalborg Universitet. Under projekter blev der udarbejdet empirisk materiale ved feltarbejde i to ungdomsklubber i Aalborg, en ungdomsklub i Århus samt et alternativt ungeprojekt i København.

For læsere med videre interesse kan henvises til selve afhandlingen '*Fremmed, farlig og fræk Unge mænd og etnisk/racial andenhed - mellem modstand og stilisering*', samt til følgende publikationer:

"8210-cent, Perker4livet og Thug-gangsta", i *Hip Hop i skandinavien*, Mads Krogh & Birgitte Stougaard Pedersen (red). Aarhus: Aarhus Universitetsforlag 2008; pp. 23-45.

"Hvordan analysere sociale differentieringer?", *Kvinder, Køn & Forskning*. Temanummer om intersektionalitet, nr. 2-3 2006; pp. 70-79

"Rethinking Subcultural Capital", *Young, Nordic Journal of Youth Research*, vol. 3 no. 14 2006; pp. 257-276.

"Subkulturelle hypermaskuliniteter i det offentlige rum", *Grus*, Temanummer om unge og modstandsidentiteter nr. 75-76 2005; pp. 130-150.

"Perkerrap, Ghattostøj og socialt arbejde.", Med Kirsten Hviid: *Social Kritik* nr. 89 2003; pp. 22-41.

Forord

Hermed præsenteres, i let bearbejdet form, manuskriptet fra forelæsningen ved mit Ph.d. forsvar 28/11 2007.

Ved forsvaret havde bedømmelsesudvalget stillet fire spørgsmål:

1. Giv en beskrivelse af begrebet Otherings teorihistorie.
2. Hvilke fordele er der ved dette begreb, sammenlignet med andre begreber som alterity, difference, other and self på den ene side, og etnificering og racialisering på den anden?
3. Kan begrebet anvendes i forhold til andre grupper? Er det kun ressourcesvage etniske minoritetsunge, der udsættes for den othering, der er omdrejningspunktet i 'Fremmed, fræk og farlig' eller udsættes de mere ressourcestærke etniske minoritetsunge også herfor? Hvis det er tilfældet – hvilke forskelle og ligheder er der så på de måder, hvorpå disse to grupper af etniske minoritetsunge svarer herpå gennem forskellige former for stiliseringsprocesser.
4. Er de hypermaskuline unge mænd ofre eller agenter i denne proces? Hvorledes forholder begrebet othering sig til de etniske minoritetsunges muligheder for at skabe de hybridiseringsprocesser, der er en af forudsætningerne for, at det multikulturelle samfund ikke alene bliver en del af de unges hverdagsliv, men også bliver til en samfundsmæssig realitet?

Disse spørgsmål udstak forelæsningens hovedstruktur, som jeg har valgt at fastholde i nærværende skriftlige fremstillings del II. Før disse spørgsmål besvares, opridses afhandlingens hovedresultater del I.

Sune Qvotrup Jensen
August 2008

Andenhed, hybriditet og agens

Ph.d. forelæsning, Aalborg Universitet den 28. november 2007

Del I, Afhandlingens Resultater

Den afhandling, vi i dag skal samtale om, omhandler hvordan maskulinitet og etnisk/racial andenhed produceres og bearbejdes blandt marginaliserede unge mænd med indvandrerbaggrund i Danmark.

Dens afsæt er et kontradoxisk brud med forsimplede forståelser af sammenhængen mellem de unge mænds forældres kultur og deres maskulinitet, samt et brud med forestillingen om 'indvandrerbander'. I stedet argumenteres for et fokus på 'othering'; det vil sige, hvordan disse unge mænd positioneres som 'den anden', og hvordan denne position muliggør konstruktionen af særlige stile og praksisformer. Der rejses indledningsvis følgende undersøgelses-spørgsmål:

Hvordan kan man forklare og forstå maskuliniteter, stile og praksisser hos marginaliserede unge mænd med indvandrerbaggrund som en relation mellem den bearbejdning eller reaktion, de selv foretager, og den position de gør det fra? Besvarelsen af dette spørgsmål falder i 4 tempi:

1. Hvordan reagerer de unge mænd, når de i forskningsrelationen oplever sig fikseret som den etnisk/raciale anden?
2. Hvordan produceres etnisk/racialiseret andenhed gennem de unges hverdagslige interaktioner med det omgivende samfund?
3. Modsvares de unge mænds kønnede stil af deres hverdagspraksis over for konkrete piger og kvinder?
4. Hvilke bearbejdninger, stile og kulturelle udtryksformer producerer de unge mænd fra deres position som etnisk/racial anden?

Teroretisk bygges der på nogle epistemologiske implikationer af Bourdieus sociologi. Det gælder således for bruddet med doxa, hvilket som nævnt her vil sige bruddet med forsimplede kulturforklaringer som fast forklaringsform, og bruddet med forestillingen om kriminelle indvandrerbander.

Der argumenteres for, at subkulturbegrebet må gentænkes i en neobirminghamsk variant, med fokus på køn og etnicitet. I den forbindelse er jeg kritisk over for post-subcultural studies traditionen, der dels a-priori afpolitiserer subkulturer dels afkobler dem fra en strukturel analyse. I stedet peger jeg med Bjurström på vigtigheden af at forstå subkulturer i relation til *“komplekse kæder af modstand*

og dominans, som kun kan gribes gennem meget mere sensitive analyser af klasse, køn, etnicitet og 'race' (1997: 108).

I den forbindelse spiller begrebet subkulturel kapital en særlig rolle. Jeg kritiserer således, Sarah Thornton (1995) som har opfundet dette begreb, for at afkoble det fra en analyse af hierarkisk differentiering. I stedet argumenterer jeg for, at subkulturel kapital, som en slags alternativ subkulturel værdsættelseskriterium, må forstås i forhold til den plads subkulturer og deres deltagere indtager i samfundet.

Derpå introduceres intersektionalitetsbegrebet, som henviser til sammenfiltringen eller den gensidige konstitution af sociale kategorier eller variable som køn, klasse, etnicitet og race (Crenshaw 1991, Collins 1993, Phoenix 2006). Der argumenteres for, at dette kan tænkes såvel poststrukturalistisk, med fokus på diskursive subjektiveringsprocesser, som mere traditionelt i strukturorienteret og/eller objektiverende sociologisk forstand, det vil sige med fokus på samspil mellem flere forskellige grundlæggende sociale differentieringsformer eller magtassymetrier.

I den forbindelse trækker jeg også på Rikke Andreassens forskningsarbejde, der gennem analyser af medierepræsentationer viser, at mænd med indvandrerbaggrund ofte skildres som farlige og/eller seksuelt aggressive (2005). Denne tankegang forfølger jeg, idet jeg ser på, hvordan Vesten har skildret sorte mænd. Som særligt kropslige, farlige og i besiddelse af en libido der i sidste instans forestilles at være en trussel mod civilizationen. Vi kender det eksempelvis fra lynchninger i USA's sydstater i slutningen af det nittende og starten af det tyvende århundrede. Her lød anklagen ofte på tilnærmelser til hvide kvinder, og de lynchede sorte mænd blev ofte kastreret. Disse repræsentationer kan fiksere sorte mænd i en bestemt rolle, men under magtforholdet findes også en grundlæggende ambivalens: På den ene side er der tale om *negrofobi*, det vil sige frygten for den sorte mands forestillede farlighed: På den anden side *negrofili*, det vil sige fascinationen ved den sorte mands krop og dens forestillede iboende erotiske eller seksuelle kvaliteter.

Endeligt introduceres en række begreber om subjektiveringsprocesser og identifikation, herunder *othering* (Spivak 1985), som kan belyse den relationelle sociale proces, hvor de unge mænd lærer at forstå sig selv som anderledes og samtidig lærer at kapitalisere på det latent positive ved denne position. Jeg benytter også begrebet disidentifikation (Skeggs 1997), der handler om, hvordan tilbudte identiteter afvises.

De konkrete metoder, der er anvendt til at producere det empiriske materiale, kan samlet betegnes som et '*theoretically informed ethnographic study*' (Willis

1997). Det har fundet sted i 4 ungdomsklubber/projekter for unge forskellige steder i Danmark. Der er her anvendt deltagerobservation og interview, således at der findes 126 observationsnoter og 18 interviews med i alt 23 unge mænd. Desuden er der benyttet musik og materiale fra forskellige musikmagasiner, internetsites mv.

Projektet har ikke haft institutionsetnografisk karakter, og det er der en række grunde til. *For det første* mener jeg, at der allerede findes udmærkede institutionsetnografiske arbejder, der viser hvordan etnisk/racial andenhed skabes gennem institutionelle interpellationer (Andersen 2005, Staunæs 2004, Kofoed 2004). *For det andet* lægger jeg vægt på, at jeg arbejder sociologisk, hvilket blandt andet vil sige, at jeg har fokus på betydningen af makrodiskurser, der ikke nødvendigvis er knyttet til den lokale institutionelle sammenhæng. Set fra et sociologisk synspunkt er problemet med forskning, der giver institutionelle identitetsskabelses- eller subjektiveringsprocesser primat, at den tenderer at afskære sig fra de overordnede samfundsmæssige betingelser. Man kan således problematisere en type forskning, der placerer de afgørende sociale mekanismer og betydningsdannelser i en relativt afgrænset institutionel kontekst. Derved sætter man sig efter min opfattelse på en, sociologisk set, for nem opgave. Jeg betragter med andre ord mit arbejde som komplementært med de kundskabstilbud, der er udarbejdet af blandt andre Dorte Staunæs (2004), Jette Kofoed (2004) og Kathrine Vitus Andersen (2005). Endelig *for det tredje* spiller et pragmatisk argument en rolle, og jeg vil understrege, at man kan anerkende det første og det andet argument, uden at anerkende dette tredje. Det pragmatiske argument handler om relationen mellem socialt arbejdes praksis og forskningen. Som et efterspil til de analyser af magt i socialt arbejde der er udarbejdet i forskningsmiljøet omkring Margeretha Järvinen og Nanna Mik-Meyer (f.eks. Mik-Meyer 2004, Järvinen & Mik-Mik-Meyer 2003) på Sociologi, Københavns Universitet, er der ved at ske det, at socialt arbejdes praksis er ved at lukke sig for forskningen. Der findes således eksempler på, at gatekeepers, som forudsætning for at give forskere eller studerende adgang til institutioner, betinger sig at der ikke er tale om forskning i det pågældende institutionsetnografiske perspektiv (Henriksen & Prieur 2004). Denne lukning og afkobling finder jeg uheldig, og jeg har ikke lyst til at bidrage til den.

Nedenfor gengives afhandlingens hovedresultater på en måde, der er struktureret efter afhandlingens undersøgelsesspørgsmål.

Del I, 1

Min analyse af afhandlingens spørgsmål *hvordan de unge mænd reagerer, når de i forskningsrelationen oplever sig fikseret som den etnisk/raciale anden* viser, at otheringens subtile logikker gennemsyrrer relationerne i feltet. Det gælder især en etnisk/racial forskellighedslogik, der kommer til at ligge som en subtil strukturerende (dobbelt)bund¹ under interaktionerne, når forskeren, som jeg, er hvid og etnisk dansk, mens de udforskede er mørkhårede og mere eller mindre mørklødede. Der er i nogle episoder tale om metodiske fejl, der kunne være undgået – ingen er vel fuldkommen – men det er langt fra altid tilfældet. Til tider er det snarere som om det etnisk/raciale sætter sig igennem, selv når forskeren ikke ønsker det og ikke gør noget for det. Det skyldes måske, at feltet allerede forud for forskerens indtræden er præpareret med en etnisk/racial logik, men det skyldes *også*, at feltet, eller de konkrete kontekster, ikke er frit svævende. Snarere er felterne indlejret i en større konkret social virkelighed, hvis mere eller mindre latente symbolske strukturer, diskurser og opfattelser slår igennem og får konsekvenser for, hvordan det overhovedet er muligt at agere i feltet, hvordan minoritet og majoritet kommer til at opfatte sig selv og fortolke hinandens hensigter, og dermed for hvilke iagttagelsespositioner det overhovedet bliver muligt at etablere i feltet.

Det betyder, at othering er en sandsynlig mulighed, netop når hvide udforsker sorte, selv med de bedste hensigter. Dog er der også andre typer af relationer i mine feltarbejder. Der er både situationer i feltrelationen, som er præget af othering – og det er de situationer, jeg her helt bevidst har fremanalyseret og forstørret op i afhandlingen, fordi jeg mener, de giver et vigtigt indblik i det empiriske felt – og situationer, som er anderledes. At blive omtalt som '*en af vores venner*', at være en man giver hånd til, at få slik, et skulderklap eller sågar at være genstand for godmodigt drilleri eller småtjatterier for sjov er således alt sammen eksempler på, at der sker noget i feltrelationen, som ikke er domineret af otheringens logik.

Når otheringens subtile logik er til stede, viser analysen, at de unge langt fra er passive marionetter. Snarere iværksætter de en række strategier for at gøre modstand mod den patologiserende othering, hvis langsigtede konsekvens altid er social og økonomisk undprivilegering: De udtrykker deres modstand og ubehag både kropsligt, når stemmen tones skeptisk eller blikket bliver misbilligende, og verbalt, når de ekspliciterer deres forestillinger om, hvad andre mon kunne finde interessant ved dem. De nægter til tider at deltage, og de yder modstand mod patologisering og fiksering, ved at påberåbe sig normalitet eller ved at ironisere over stereotyper. De unge anvender altså en til tider ret subtil og sofistikeret

¹ Se side 29 i nærværende arbejdspapir for en uddybning af forståelsen af det dobbeltbundede.

symbolsk kreativitet for at undgå at blive fastlåst eller fikseret som den etniske anden - kønspolitisk illegitim, kriminel og i det hele taget ung mand på en usympatisk måde.

Modstanden mod othering er vigtig, fordi de unge også kapitaliserer på otheringen, i den forstand at de fremdrager, dramatiserer, og 'skruer op for' elementer af vestens måde at positionere 'den anden' på, der kan vendes til lokale fordele. De unge kapitaliserer altså på den ene side på othering, mens de på den anden side reagerer med forskellige typer af modstand, når de udefra objektiveres på en måde, som de med rette eller urette opfatter som othering. Som Sandberg & Pedersen pointerer, kan påpegningen af, at man måske ikke er så forskellig endda, virke menneskeliggørende (2006: 237). En modstand mod othering i forskningrelationen kan altså tolkes som en påberåbelse af at være et 'almindeligt menneske'. Men modstanden mod at blive fastlåst i den position, man selv iscenesætter, fortæller måske mere end det. Den peger også på en kompetence til *rolleskift*. Denne pointe er vigtig, fordi en del af forskningslitteraturen hævder et fravær af netop kompetence til rolleskift hos unge mænd der i nogen henseender minder om dem jeg har færdes blandt. Eksempelvis skriver Bourgeois om de unge puertoricanske mænd, han har færdeses iblandt, at '[t]heir interpersonal skills are even more inadequate than their limited professional capacities. They do not know how to look at their fellow service workers – let alone their supervisors – without intimidating them. They cannot walk down the hallway to the water fountain without unconsciously swaying their shoulders aggressively....' (1995: 142). Bourgeois' tolkning kan forstås som en afsmitning fra en noget bastant tolkning af habitusbegrebet, som indebærer, at det kropslige altid per definition er ubevidst og ude af kontrol, eller at habitus nærmest overdeterminerer praksis. Denne tolkning er især til stede hos Wacquant, der beskriver de dominerede gruppers underdanighed og lægger stor vægt på de mentale strukturers parallelitet med de sociale strukturer, også i den forstand at de mentale strukturer får en tendens til at reproducere de sociale strukturers objektivitet (1996c). Den kompetence til rolleskift, jeg derimod kan konstatere, peger i retning af et fokus på habitus' kreativitet i almindelighed, men måske også mod noget specifikt hos grupper der, som de unge mænd, jeg har færdeses iblandt, på en gang befinder sig i en midt-i-mellem, på-kanten-af og på-kant-med position. Da bliver habitus måske så meget desto mere modsætningsfyldt og flertydig², og kompetencen til rolleskift bliver næsten en nødvendighed, samtidig med at det også er sandt, at

² At tale om habitus som flertydig og modsætningsfyldt kan måske stå i modsætning til dele af Bourdieu-receptionen, som har stærke argumenter i dele af Bourdieus tidlige produktion (f.eks. 2005[1972]); omvendt bruges, i de senere årgange af det Bourdieu redigerede tidsskrift *Actes de la recherche en sciences sociales*, ofte metaforen *porte-à-faux*, som betyder nogenlunde det samme som at 'sidde mellem to stole', at være halvt det og halvt det andet, og alligevel ikke rigtigt nogen af delene.

muligheden for rolleskift afgrænses af den måde, de etnisk/raciale og kønnede kropstegn læses på af omverdenen.

De unge forsøger altså selv at bestemme, hvornår de vil fremstille sig selv på en stereotyp måde, og hvornår de vil være fri for at blive betragtet gennem stereotypiens patologiserende optik. Vi kan også forstå denne modstand mod fiksering i relation til alder. Med fare for at regrediere til psykologiserende banaliteter, tror jeg godt, at vi kan sige, at overdrivelse og dramatiserende stilisering, at lege med markante roller, er en del af den adolescente identitetsudvikling. Men hertil er knyttet en bevidsthed om, at man gør sådan, fordi man er ung, og at man på et tidspunkt vil begynde at gøre noget andet. Eksempelvis er identiteten som "perker" på en og samme gang en etnificeret-racialiseret identitet og en identitet, der er knyttet til ungdommen som livsfase. I hvert fald er fænomenet med at tage perkeridentiteten på sig, at kalde sig perker, indtil videre et fænomen der kun kan iagttages blandt teenagere og unge voksne. Hvis det er rigtigt, at denne identitet er knyttet til ungdomsperioden, er det ikke så underligt, at det er forbundet med et vist ubehag at blive fikseret i en rolle, som man selv oplever, er knyttet til en afgrænset ungdomsperiode. At blive fikseret som "perker", er dermed ikke alene udtryk for en fiksering i en etnisk/racial kategori, men dertil samtidig fiksering i en kategori, som nægter en muligheden for at blive voksen. Og det må være ubehageligt, også selv om den stilisering af selvet man lige nu foretager, som vi senere skal se, blandt andet kan bestå i at give sig selv navnet 'perkerforlivet'.

Del I, 2

Mit andet undersøgelsesspørgsmål var rettet mod at undersøge hvorvidt og hvordan de unge mænds hverdagslivs er struktureret af etnisk-racial andenhed. Spørgsmålet lød: *Hvordan produceres etnisk/racialiseret andenhed gennem de unges hverdagslige interaktioner med det omgivende samfund?* Jeg vil starte besvarelsen af dette spørgsmål med et citat fra mine feltnoter:

Vi kommer til at snakke om ordet perker. Nadim fortæller, at han kalder sig selv for 'perkerforlivet' inde på MSN. [...]. Vi snakker om, hvorfor man siger perker, og om at det også nogen gange kan være for at provokere. Nadim siger, at det kommer an på, om man kender dem, der siger det. Men så er det, han siger noget interessant: *'for 3 år siden der kunne jeg ikke li' det. Hvis nogen sagde det dengang, så sagde jeg 'det er altså ikke sjovt det der', men nu er jeg ligeglad'*.

Memo Torsdag 22/4 2004, Den anden Aalborgklub

Overordnet viser analysen af othering i hverdagslivet, at etnisk/racial andenhed får betydning i en række sammenhænge. Det gælder i skolen, i klubberne, i

nattelivet såvel som ved møderne med den formaliserede sociale kontrol – politiet. Vi kan naturligvis ikke vide om alle de unges fortællinger er sande, men mange kan nok tillægges et vist realitetsindhold. Vi kan således tolke de unge mænds udsagn som fortællinger om en række påmindelser om anderledeshed. Det er gennem de hverdagslige interaktioner, at de unge bliver gjort opmærksom på, at de er anderledes – at deres selv er knyttet til etnisk/racial andenhed, og at betydningsfulde andre iagttager dem gennem et etnisk/racialt tolkningsskema. Således produceres og reproduceres etnisk forskellighed i hverdagslivet. De unge mænd, jeg har færdedes iblandt, synes i vidt omfang at acceptere præmissen om etnisk/racial andenhed. Jeg har således spurgt nogle af de unge, som er interviewet, hvorvidt de opfatter sig som danskere. Samtlige, der har fået spørgsmålet, svarede afkræftende. Og selv om de, som jeg talte om lige før, påberåber sig normalitet, påberåber de sig ikke danskhed. Som vi senere skal se, forholder de unge sig imidlertid ikke passivt til den måde, de bliver positioneret på. Snarere iværksætter de strategier, der gør det muligt at kapitalisere på netop denne positionen som den etnisk/raciale anden ved at gå ind i de betydninger, der latent knytter sig hertil.

Del I, 3

Afhandlingens spørgsmål tre om, hvorvidt “*de unge mænds kønnede stil modsvarer af deres hverdagspraksis over for konkrete piger og kvinder?*” tegner, ikke overraskende, et relativt komplekst billede. Vi kan således sige, at de kulturelle bearbejdninger og stiliseringer af selvet, de unge mænd foretager, ikke ser ud til at stå i et et-til-et forhold til hverken deres køns- og seksualpolitiske positioneringer eller deres praksis i forhold til jævnaldrende piger, homoseksuelle mænd og voksne kvinder.

Hvad angår deres kønspolitisk holdninger til en række hypotetiske problemstillinger, som for eksempel kønsarbejdsdeling i hjemmet, tilslutter de unge mænd sig en forhandelbar, modificeret og relativt pragmatisk traditionalisme. Hvad man end måtte mene om denne kønspolitiske position, og om spændingen mellem multikulturalisme og kvinderettigheder i det hele taget, har denne position meget lidt med de unges subkulturelle iscenesættelse at gøre.

Derimod kan en del af det, de unge mænd *siger* om jævnaldrende piger tolkes som en del af denne iscenesættelse. Det er således blandt andet gennem at fremstille sig selv som ‘*players*’, der ‘*scorer*’ piger og har sex med dem for derefter at droppe dem, at de unge får iscenesat sig selv som på en gang farlige og sexede - eller sexede på en farlig måde. Jeg opfatter denne type udsagn som “impression management” (Goffman 1959), der spiller på velkendte stereotyper, snarere end som realistiske gengivelser af faktisk praksis. Denne skepsis overfor de unge mænds skildringer af sig selv som seksuelle prædatorer er primært

begrunder i den indsigt, jeg gennem mit feltarbejde har fået i de unge mænds konkrete praksis: Ser vi på de unge mænds faktiske praksis i de klubber og projekter, hvor jeg har opholdt mig, må denne betegnes som relativt fredelig, selv om der findes eksempler på kønnede drillerier og normalitetsvogtning; men næppe mere end man ville finde hos tilsvarende danske unge mænd. Hvad angår praksis uden for de kontekster, hvor jeg selv har opholdt mig, må man principielt være forsigtig med at udtale sig. Men det kunne se ud til, at denne er temmelig differentieret. Nogle af de unge mænd er dominerende, måske ligefrem voldelige, mens andre ikke er det. Forsigtigt formuleret kan vi således sige, at der ikke er et et-til-et forhold mellem stil og praksis. Man kan således godt have en hypermaskulin stil uden i øvrigt at forholde sig misogynt til konkrete jævnaldrende piger.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at knytte et par kommentarer til denne skelnen mellem stil og praksis, som jeg erfaringsmæssigt ved, kan være kontroversiel; blandt andet fordi en række teoretiske traditioner fra Erving Goffmans interaktionisme til Judith Butlers performativitetsorienterede version af poststrukturalismen har bestræbt sig på netop at udviske denne distinktion..

Det vigtigste at sige er, at der ikke har været tale om et teoretisk a priori. Jeg har således ikke på forhånd bestemt mig for, at denne skelnen var vigtig, hverken ud fra metodiske, teoretiske eller normative principper. Tværtimod gik jeg ind i den her verden med inspiration fra amerikansk bandeforskning og forskning i sociale problemer af den type, man finder hos Philippe Bourgeois (1995) og Loic Wacquant (1999). Let forsimplet er disse analysers pointe, at en bestemt strukturel situation fører til en hypermaskulin praksis. Der skelnes i disse analyser ikke mellem iscenesættelse af stil og øvrig praksis. Jeg gik derfor ud i feltet opsat på at dokumentere og illustrere en hypermaskulinitet, uden at skelne skarpt mellem stil og øvrig praksis (selv om jeg selvsagt kendte til stilbegrebet). Mit mål var således i første omgang ikke at dekonstruere forestillingen om hypermaskulinitet, men derimod at vise hypermaskulinitetens strukturelle determinanter. Det kan også formuleres på den måde, at i det omfang en skelnen mellem stil og praksis kan virke afdramatiserende, er det ikke en på forhånd vedtaget afdramatisering. I det omfang noget var på forhånd vedtaget – eller antaget – var det, at en specifik maskulin praksis i meget høj grad var determineret af bestemte sociale livsvilkår.

Empirien gjorde imidlertid modstand: Der var noget, der ikke passede. De her unge mænd var bestemt ofte markant maskuline i deres måde at tale på, men de havde overraskende fredelig fremfærd overfor konkrete jævnaldrene piger. Eller

overraskende var det måske ikke, men i hvert fald kan man sige, at empirien gjorde modstand mod et teoretiske a priori³.

Og det er først og fremmest dette, mine konkrete observationer, der får mig til at skelne mellem praksis og stil. Jeg kan naturligvis ikke vide, hvordan det ser ud uden for institutionerne, men har på den anden side ingen grund til at tro, at de her skulle opføre sig specielt afstumpet. Så derfor, med det forbehold at man ikke kan vide, hvad der foregår andre steder, end hvor man har observeret, konkluderer jeg – forholdsvis moderat – at der ikke er noget et-til-et forhold mellem stil og praksis. Man kan godt artikulere en form for hypermaskulin stil uden at være dominerende i praksis over for konkrete piger.

Her skal jeg også nævne det kønsteoretiske aksiom om, at køn er relationelt. Dette er vel i første omgang en rigtig pointe, men der er intet, der udelukker, at den bærende relation i konstruktionen af en bestemt maskulinitet dels kan være imaginær, det vil sige baseret på et forhold til forestillede piger frem for konkrete, dels kan findes i forholdet til voksne kvinder og jævnaldrende drenge.

En del af de unge mænd i min undersøgelse positionerer sig forholdsvis homofobisk, også selv om de samtidigt selv nogle gange leger med en afgrænset homoseksuel rolle. Denne homofobi giver sig til tider udslag i konkret voldelig praksis over for homoseksuelle mænd. Men for en del af de unge gælder, at de har udmærkede personlige relationer til konkrete homoseksuelle mænd, samtidig med, at de tager stærk afstand fra homoseksuelle mænd som abstrakt kategori.

Jeg konstaterer desuden, at de unge mænd til tider sætter kønnet i spil på en ret markant måde, i deres diffust antiautoritære modstandsformer. I en række episoder, jeg har overværet, har de unge mænd således en praksis over for voksne kvinder, som ikke kan være andet end ubehagelig for de pågældende. Jeg skildrer blandt andet en episode hvor de unge på en af de klubber jeg har besøgt, groft mobber en kvindelig ansat:

Det er ved at være hen på aftenen. Drengene sværmer rundt. De vil have gang i den. Småslås og pjatter.[...] Også de danske drenge (Brian, Tom m.fl.), der har gang i at kaste med et glas, som til sidst går i stykker.

³ Man kan opfatte dette som et eksempel på *Serendipity*. *Serendipity* bruges indenfor især antropologien til at betegne det forhold, at man i feltarbejdet ofte finder noget relevant, som imidlertid er noget ganske andet end det, man forventer at finde (se dog Merton & Barber 2004). Dette er tæt knyttet til feltarbejdets natur, idet feltarbejde i naturlige omgivelser per definition medfører et kontroltab for forskeren, hvormed det bliver muligt at blive overrasket. Man planlægger så at sige at blive overrasket (Bjerring 1998). Begrebet rummer således den indsigt, at feltarbejde altid vil have såvel eksplorative som induktive elementer.

Abdullahi køber et stykke kage i boden. Den amerikanske pige, som jeg senere finder ud af hedder Beverly, smager en bid.

Drengene slås og pjatter. Bahir går stadig rundt med sin nye telefon. [...] Der er ved at være en mægtig stimlen sammen inde i fjernsynsstuen.

Drengene småslås mere og mere. Noget begynder at ligne alvor.

'Hallo du bliver nødt til at stoppe dem' siger en af drengene (vistnok Amin) til Helle. Nok mest for at lokke hende derover, så de ka' få gang i den. Hun går derover. Prøver at skille de to, som straks holder op og bare griner, og det virker nærmest som om de bare 'fingerede' slagssmålet for at få hende derover. Hun begynder at skælde ud. Siger at de skal sidde ordentligt og ta' benene ned fra bordet. De griner og tager pis på hende. Sværmer om hende. Når hun skælder en dreng ud, laver de andre hoveder bag ved hendes ryg. Griner. En skubber til en anden, så han ryger ind i hende. Hun bliver forskrækket. Skælder mere ud. Tager nogen af dem i armen. De laver bare mere pis. Morer sig tilsyneladende kosteligt. Det ender med at hun smider Hirsi ud for i aften. Amin (Hirsis storebror) siger *'hun smed Hirsi ud'* (ka' næsten ikke tale af grin), *'han var bare det svageste led'*.

Helle går tilbage bag cafedisken. Drengene sætter sig ned ved bordet tættest på fjernsynet. De begynder at synge *'hun har en pik'*, fra Drengene fra Angora. De griner. Kigger nu og da over mod Helle for at se, hvordan hun reagerer. Selv om de ikke direkte siger det, er det i en eller anden forstand hende de synger om/til.

Hirsi forsøger at komme ind igen. Det er noget diskussion ude ved indgangen. Hirsi siger, at han ikke kan komme hjem. Det ender med, at de alle sammen bliver smidt ud ved Knuds⁴ mellemkomst. De hænger omkring døren og 'gør sig langsomme' med at forlade fristedet. *'Fristed, det er mit sted'* er der nogen der råber (bl.a. Amin). Andre råber *'demokrati'*. *'Så, nu bliver negerne smidt ud'*, siger Amin.

Efterhånden er det lykkes, at få drengene ud af døren. Knud og jeg er ude at kigge. Hirsi står stadig lige ude foran indgangen under en lygtepæl. Vi går ind. *'Hvorfor går de ikke?'*, spørger Knud en af de andre med henvisning til Hirsi, og dem der står sammen med ham ude ved lygtepælen. *'De venter vist på en undskyldning'*, svarer drengen. *'Den skal de ikke forvente at få, sådan som de har opført sig i dag'*, siger Knud.

Drengene bliver efterhånden lempet ud, men de bliver hængende udenfor i lang tid. De skændes og provokerer hinanden på skrømt. Småslås. Ryger...

Memo Onsdag 27/10 2004, Den anden Aalborgklub

Som velfærdsstatens professionelle – det vil sige i deres egenskab som systemrepræsentanter - bliver disse kvinder genstand for frustrationer og modstandsformer, som efter min vurdering, ikke har meget med dem som personer at gøre. Men de unges frustrationer, der måske frem for alt har at gøre med det danske samfunds måde at håndtere etnicitet og 'race' på, transformeres

⁴ Knud er Den Anden Aalborgklubs Souschef.

til kønnede provokationer. Således bliver det kønnet, som sættes i spil i konflikter, der måske i udgangspunktet handler om meget andet end lige netop køn.

Del I, 4

Mit fjerde undersøgelsesspørgsmål rettede sig mod de kreative kulturelle bearbejdninger de unge på et kollektivt og symbolsk plan foretager ud fra deres delte livssituation. Denne del af afhandlingen handler således om, hvordan de unge bearbejder, eller svarer på, deres situation ved at producere stil og kultur. Undersøgelsesspørgsmålet lød:

Hvilke bearbejdninger, stile og kulturelle udtryksformer producerer de unge mænd fra deres position som etnisk/racial anden?

Analysen af den kollektive kultur blandt de unge mænd viser, at hiphop spiller en rolle på flere forskellige niveauer, der, selvom de formentligt optræder mere eller mindre sammenfiltrede i det levede liv, kan adskilles analytisk. Hiphop fungerer således dels som en kulturel strømning, man kan positionere sig ved hjælp af og dermed tilskrive symbolsk værdi til positionen som den etnisk/raciale anden, dels som en kritisk diskurs man kan identificere sig med.

Ser vi på *konsumenter*, de som ikke selv deltager aktivt i musikproduktion, viser analysen, at de unge ved at trække på stilelementer hentet fra hiphop, har mulighed for at accentuere de forestillinger om den etnisk-raicale anden, der kan gives lokal værdi. Ved at stilisere selvet, ved hjælp af elementer hentet fra hiphop og rap, får de unge mænd mulighed for at kapitalisere på othering og blive sexede og/eller farlige. Ved at skubbe hip hop ind mellem sig og stereotypen om den kriminelle andengenerationsindvandrer får de unge mænd således adgang til attraktive subjektpositioner. Disse processer kan vi begrebsliggøre som subjektivering. De viser sig blandt andet når de unge på hjemmesiden Arto giver sig selv brugernavne som Thug gangsta, 8210-cent og lil' gangsta

Analysen af den hverdagslige konsumtion af hiphop viser imidlertid også, at der hos nogle af de unge kan iagttages en bevidst *identifikation* med det subkulturelle univers, som rappen skildrer. Vi kan begrebsliggøre dette som identifikation på baggrund af oplevet parallelitet.

I mit interview med ham, er Ali eksplicit i sin parallelisering af eget liv og rappens tekstunivers.

SQJ: Hvad er dine yndlingsgrupper, hvis du skulle sige nogen?

Ali: Jeg hører mest...nok... 2pac og sådan noget. Den stil der.

SQJ: *okay?*

Ali: Han fortæller det, han oplever. Det er fedt nok at høre. Hans oplevelser...

Det er næsten det samme som os, hans det er lidt mere...

SQJ: Hvordan mener du det er næsten det samme som jer?

Ali: Jamen han var også sådan helt færdig, han gik ikke i folkeskole og sådan noget. Han var meget kendt. Musikken gjorde ham meget kendt. [utydeligt]

SQJ: Men han blev jo skudt, til sidst

Ali. Ja, han døde i 97

SQJ: Er det noget du sådan tænker på de tekster, sådan sammenligner med dig eget liv?...

Ali: ikke altid

Interview Ali 7/11 2005, Århusklubben

Analysen af *kulturproduktionen* hos de unge, der selv er aktive inden for hiphopmusik, viser nogle af de samme stiliseringsprocesser, men i en mere dramatisk og ekspressiv form. Også hos disse ser det ud til, at de unge mænd kan stilisere deres selv som farligt og/eller sexet ved så at sige at skyde stilelementer hentet fra hiphop ind mellem deres selv og en række mere eller mindre latente forestillinger om den etnisk-rationale anden.

Der er imidlertid også nogle af de unge, som aktivt producerer musik, der direkte identificerer sig med det univers, der skildres i hiphop. Man kan således tale om, at de unge på et symbolsk plan oplever, at der er aspekter ved deres liv, som er parallelle med den situation, der skildres i teksterne (Sernhede 2002). For disse får identifikationen med hiphop politiske under- eller overtoner, således at den komme til at virke som afsæt for formuleringen af en gadepolitik. Rappen bliver medium for en samfundskritik.

Disse processer er imidlertid stærkt kønnede, idet de i høj grad er knyttet til etnisk/racialiserede unge mænd. Og altså hverken unge mænd i det hele taget eller etnisk/racialt minoriserede unge i det hele taget. Når de unge mænd identificerer sig med de rappens næsten ikoniske fremstillinger af livsvilkårene i den sorte amerikanske ghetto, er det således sorte mænds liv der beskrives, og det på en sådan måde, at det at være sort ikke kan adskilles fra det at være mand. Der er således en distinkt maskulin bearbejdning af de etnisk-rationale andenhed, der skildres i teksterne, samtidig med at det er en distinkt sort version af det at være mand. I min tolkning identificerer de unge mænd, jeg har færdes blandt, sig således på en og samme gang med et billede af mandighed og et billede af etnisk-racial andenhed.

Konkret kommer dette billede mest spidsformuleret til udtryk, når rappen og hiphop'ens æstetik dyrker et bestemt hypermaskulint mandebillede – til tider kombineret med fantasien om mandsdomineret, viril sex.

Del I, Opsamling af afhandlingens resultater: Konklusion

Afslutningsvis går jeg i afhandlingen mere ind i forholdet mellem det sexede og det farlige, idet jeg ser på, hvordan positioneringen som 'den anden' giver de unge mænd mulighed for at iscenesætte deres selv som farligt og/eller sexet.

Sexethed

Processer, der kobler det etniske anderledes til det erotiske, kan genfindes mange steder i materialet. Det handler grundlæggende om at bruge den position, man er sat i, som et udgangspunkt for at blive sexet. Således fortæller nogle af de unge mænd sig selv frem som seksuelt attraktive, ofte på en etnicificeret måde, således at der dels sker en seksualisering af det etnisk/raciale, dels sker en opvurdering af det etnisk/raciale, så det gøres til et udgangspunkt, fra hvilket man kan gøre sig seksuelt attraktiv.

Nadim er for eksempel en af de unge mænd, der efter eget udsagn er meget aktiv, hvad angår heteroseksuelle romantiske og intime relationer. For Nadim er det at være sexet imidlertid tæt knyttet til etnisk/raciale kropstegn, hvilket illustreres af, at Nadim har taget brugernavnet 'HotPerker' på arto.dk. Mod slutningen af mit interview med ham har Nadim talt sig varm. Han har fået lyst til at fortælle og spørger, om jeg ikke har flere spørgsmål. Derefter følger denne sekvens:

SQJ: Det ved jeg ikke, vi har snakket om meget. Hvordan synes du det er at være ung indvandrer i Danmark?

Nadim: Jeg synes det er fedt, fordi der er jo også det med pigerne heroppe, det er sådan, 'Det er jo en helt anden hudfarve, det har vi jo ikke prøvet', så vil de gerne være sammen og sådan prøve.

SQJ: De er lidt mere vilde med...

Nadim: Ja

SQJ: ...med mørkhårede drenge?

Nadim: Ja, det er jo nogen nye nogen, så det er sjovt nok

Interview Nadim Ali 6/10 2005, Den anden Aalborgklub

For Nadim er det at være seksuelt attraktiv direkte knyttet til det etnisk/raciale i den forstand, at han mener, at pigerne finder de etnisk/racialt minoriserede unge mænd attraktive og gerne vil være 'sammen med' dem på grund af nysgerrighed. Derfor er det for Nadim ikke en byrde at være etnisk/racialt minoriseret

I interviewet med Ousamah og Abbas kommer vi ind på samme tema. Jeg spørger på et tidspunkt ind til begrebet 'player', og Abbas bemærker, at '*de der danske piger, de er vilde med os indvandrere, jeg ved ikke hvorfor. Det er et*

eller andet... '. Abbas foretager her en form for seksualisering af det kollektive etnisk/raciale 'vi', som hans selv er indskrevet i. På den måde trækker han, som Ali ovenfor, på forestillingen om den seksuelt og romantisk interessante etnisk/raciale fremmede.

Det måske mest tydelige udtryk for seksualiseringen af selvet, iagttog jeg hos Musse og Yusef i Sjakket. Selv om det var noget, de sjældent direkte talte om, lod de således de andre i Sjakket vide, at de var seksuelt aktive og havde let ved at tiltrække piger – herunder ældre piger.

Det, som gør Yusef og Musse interessante i denne sammenhæng, er imidlertid ikke alene iscenesættelsen som seksuelt attraktiv sort, men også det de to unge mænd gør med denne rolle. Jeg ved nemlig, at både Yusef og Musse undertiden havde seksuelle forhold til piger, som gav dem penge. Det er ekstremt svært at vurdere om dette skal fortolkes som en form for mandlig prostitution – som gør Yusef og Musse til en slags ofre - eller om der snarere var tale om, at Musse og Yusef foretog en slags dobbelt udnyttelse af disse kvinder, og altså udnyttede dem *både* seksuelt *og* økonomisk. Under alle omstændigheder er det at foretage en seksualisering af selvet og kapitalisere såvel seksuelt som økonomisk herpå, en meget konkret og ekstrem måde at kapitalisere på othering, det vil sige kapitalisere på den vestlige forestilling om den etnisk/raciale anden som mystisk på en erotisk måde og på forestillingen om den sorte mand som særligt viril og kropslig.

Farlighed

At gøre sit selv sexet udgør, som beskrevet, en bestemt form for selv fremstilling blandt de unge. En anden form for selv fremstilling handler om at gøre sig farlig.

En ung, som kobler det farlige til det etnisk/racialt minoriserede er Ahmed, som jeg mødte på Sjakket. I sin ydre fremtræden kombinerer Ahmed ofte tegn på etnisk minoritetsbaggrund, og referencer til det der engang var forældrenes hjemland, til en form for maskulin farlighed. Eksempelvis gik han på det tidspunkt jeg var i Sjakket (forår 2004) ofte rundt med hvid strikket, moderigtig hue. Stilistisk befandt den sig et eller andet sted mellem hiphop og streetwear. Ud over det Nike-logo huen havde fra fabrikanten, var der broderet ekstra skrift på huen: *Iran* foran, *Outlaws* bag på. Han gik ligeledes i starten af mit feltarbejde ofte med en sort baseballkasket med ordet *Persia* broderet på forsiden og *Outlaws* over hullet i nakken. Andre gange havde han en sort baseballcap på, hvor der henover forstykket stod *Østerbro* med gotiske bogstaver

Påskriften *Iran/Persia* har jeg kun set hos Ahmed. Han fortæller mig på et tidspunkt, at han får lavet printet specielt i en butik på Strøget. Kombinationen

af en tøjstil, som generelt er inspireret af hiphop og streetwear, signaler om lokalitet samt den meget konkrete markering af etnisk minoritetsbaggrund og 'oprindelsesland', samler en række symbolske markører, som i alt konnoterer farlighed.

Ahmeds kobling af det farlige og det etnisk/racialet minoriserede illustreres også af den måde, jeg overværede, at han fremfører sig selv på, på Internettet. På en af netdatingsiderne har han lavet en profil, hvor han ved hjælp af skrifttegn har lavet – eller indkopieret - en pistol. I pistolmundingen står der 'Iran', som om ordet er en kugle, der er i gang med at forlade pistolløbet. Denne symbolik kan muligvis konnotere Irans voldelige krigs- og revolutionshistorie, men i så fald skal det også nævnes, at han sidder og hører 2Pac samtidig med, at han chatter på nettet, den dag jeg første gang bemærker pistolen. Det er absolut en tolkningsmulighed, at våbensymbolikken på en gang er inspireret af og refererer til *både* det specifikt iranske *og* gangsterhiphop'ens subkulturelle univers.

Ahmed har også en fortælling om, hvordan unge med iransk minoritetsbaggrund er blevet farlige. En dag siger han '*Før i tiden der var der mange der ikke respekterede iranere, men nu, der respekterer de iranere*' (Sjakket 18/2 2004). Af konteksten fremgår tydeligt, at der her menes respektere i betydningen frygte.

At blive farlig er således en mulighed, der er knyttet til subjektpositionen som 'den anden' og til de etnisk/racialet, kønnede og aldersbetingede kropstegn, som de unge mænd er bærere af. Især hvis disse komponenter kombineres med elementer fra hiphop'ens stilistiske univers.

Det farlige kan være interessant i sig selv. Det fremstår under alle omstændigheder mere attraktivt, end nogen af de andre positioner, der ellers står til rådighed. Med en skæv parafrasering af Mette Røgilds kan vi sige 'Hellere gangster end pizzabager' (2006: 88). Men det farlige er også knyttet til det at være sexet og attraktiv for det modsatte køn. Dette fremstår tydeligt i et interview med Rapperen Johnson, som jeg analyserer i afhandlingen. I interviewet fortæller Johnson, at han har let ved at tiltrække piger '*fordi de synes at jeg ligner en forbryder og det tænder de på*' (Interview i Døner no. 1, 2003)

At være tilpas farlig kan forsyne en med en 'cool' og mystisk aura, som også kan være med til at gøre en sexet. Især hvis det farlige kobles til en cool utilnærmelighed, der er så tilpas afmålt, at den gør en mere interessant frem for blot fjern.

Det farlige og det sexede er imidlertid ikke klart adskilte størrelser. Snarere smelter det sammen i de subjektpositioner, de unge indtager. Eftersom det kan

være sexet at være cool og cool at være farlig, er farligheden måske også nogen gange relevant i relation til kvinder og piger.

Kombinationen af hiphopstil, mørkt hår og brun hud gør således, at Johnson kan aflæses som en, der er farlig og dermed sexet. Eller farlig på en sexet måde. Således kommer Johnson som seksuelt objekt til at bære alle de konnotationer med sig, der er knyttet til Vestens forestilling om den sorte mands seksuelle farlighed og genitalie overdimensionering, og som dele af amerikansk hiphop har taget til sig. Man kan således sige, at det er ved at stilisere sit selv ved hjælp af elementer hentet fra hiphop'ens subkulturelle univers, at Johnson får accentueret de latent positive aspekter, der findes i Vestens opfattelse af den sorte mand. Og at dette samtidig antager form af en seksualisering af selvet. Johnsons selvviscenesættelse har således karakter af en seksualisering af den sorte mandekrop.

Hip hop - og det specifikke i det almene

I afhandlingen har jeg løbende forholdt mig til et gennemgående tema i mit feltarbejde, nemlig de unge mænds relation til amerikansk hiphop og rapkultur. Hiphop er i dag en mainstream, almindelig og udbredt ungdomskultur. At unge mennesker identificerer sig med eller er fascineret af hiphop udtrykker derfor først og fremmest normalitet. Man må imidlertid også forsøge at indkredse det specifikke ved de unges relation til hiphop:

For det første kan fascinationen af hiphop for nogle af de unge forklares og forstås som en til tider ganske stærk *identifikation* med socialt og økonomisk underprivilegerede sorte unge fra det urbane USA. Et bud informeret af Sernhedes arbejder kunne være, at disse unge mænd identificerer sig med denne kultur, fordi de opfatter sig selv som ekskluderede og i en situation, der på et symbolsk plan tilsvarende de sorte amerikanske unges (Sernhede 1999, 2001a, 2001b, 2002, 2006, 2007). De unge mænd identificerer sig altså med en gruppe, de opfatter som værende i samme relative situation, selv om de godt ved, at de absolutte livsvilkår ikke er ens. De unge mænd trækker en parallel: På mange måder er de – eller føler de er – Danmarks underprivilegerede sorte, uanset hudfarve. Eller med andre ord: De unge opfatter deres situation som homolog med situationen for sorte unge i de underprivilegerede dele af USAs storbyer.

Hiphop og rapkulturen bliver da et attraktivt reservoir eller repertoire af kulturelle praktikker for symbolsk at bearbejde eller yde modstand mod disse livsvilkår; samtidig med at kønnede stereotyper reproducere på det stilistiske og tekstmæssige plan.

For det andet kan nogle af de unge undertiden parallelisere hiphop'ens skildringer af vold og råhed med oplevelser fra deres barndom i krigshærgede

lande. Dette er næppe gældende for etnisk danske unge mænd, der identificerer sig med, eller er fascineret af, hiphop.

For det tredje er hiphop'en et kulturelt univers, hvor de unges etnisk/raciale kropstegn kan tilskrives positiv værdi. Det er ganske vist ikke alle de unge mænd, der er sorte i konkret forstand, men selv for de unge der blot har mørkt hår, lysebrun hud og brune øjne, er det en mulighed at bricolere og appropriere den coolness, der er knyttet til den sorte mandekrop. De kan så at sige blive sorte og få del i sort coolness ved at stilisere sig på en bestemt måde. Der er tale om subjektiveringsprocesser og stiliseringer af selvet, som ikke nødvendigvis er knyttet til en mere eller mindre bevidst identifikation med, eller spejling i, det subkulturelle univers, hiphop'en skildrer. Hiphop'en tilbyder således attraktive subjektpositioner til unge, der ellers måske kan være set skævt til på grund af pigmentering og hårfarve. Her kan de unges fysiske attributter gøres attraktive, og ved at trække på hiphopkulturen skriver de unge mænd sig således ind i et subkulturelt univers, hvor sort hår og brune øje bliver noget attraktivt, også i forhold til pigerne. Ved hjælp af stilelementer hentet fra hiphop kan de unge mænd stilisere selvet på en sådan måde, at latent positive dimensioner ved positionen som den etnisk/raciale anden accentueres og bliver til lokale fordele. Dette bliver tydeligt, når de unge mænd lægger billeder ud på nettet, hvor de poserer som sexede og attraktive RnB- og rapstjerner. Måske er det også det, der ligger bag, når Nuuradiin, som vi har set ovenfor, fortæller at han gerne vil begynde at rappe for at blive populær på den nye skole.

De unge får mulighed for at blive, eller rettere at iscenesætte sig som, på den ene side sexede og på den anden side farlige. Der er imidlertid grund til at dvæle ved forholdet mellem farlighed og sexethed. Man kan således argumentere for, at der kan være en ganske tæt sammenhæng mellem det farlige og det sexede. Man kan være "Dangerously Sexy", men også "Sexily Dangerous". Eller med andre ord: Man kan være farlig, fordi man er sexet, men også sexet fordi man er farlig. Kolonialismens blik på den 'anden' var således, at han/hun var farlig på en seksualiseret måde, at han/hun var farlig, *fordi* han/hun var promiskuøs og havde en særlig mystisk og dragende erotisk kraft; noget der i sidste instans opfattedes som en trussel mod civilisationen. Man kan imidlertid også være sexet, *fordi* man er farlig. Den mystiske, potentielt farlige, dramatiske, cool mandsskikkelse virker således attraktiv for nogle kvinder. Således kan det være sexet at være Gangsta, og en del af det, der i mange pigers øjne gør disse unge mænd sexede er måske, at de fremstår som farlige på en cool måde (se også Sandberg & Pedersen 2006: 112).

Der er imidlertid store dilemmaer knyttet til at indtage en subjektposition, der får en til at fremstå farlig og sexet:

For Det fjerde kan man nemlig tale om, at de unges hårfarve og pigmentering kommer til at spille en afgørende rolle for den måde, de unges stilmæssige referencer til hiphop og rap aflæses på af omverdenen. Skeggs har formuleret det på denne måde: '[...] *when black male characters play 'cool' it becomes fixed on their body. They are cool. They become fixed into playing 'blackness'*' (2004:1). Aktørens hudfarve kommer således til at spille en afgørende rolle for, hvordan omverdenen tolker iscenesættelsen: '*The black male character appears not to be acting; he just is. Hence, black dispositions are culturally essentialized and made authentic*' (Skeggs 2004: 1, fremhævelse i original). Således fikserer, fastlåser eller fastholder sociokulturelle fortolkningsrepertoarer bestemte aktører i bestemte roller (Skeggs 2004:1). Der er tale om en grundlæggende asymmetri, idet hvide midlertidigt kan lege med, og derefter afklæde sig, 'sorte' roller, hvorimod sorte dels sjældent har adgang til at iscenesætte sig som hvide, dels risikerer at blive fastlåst i stereotype sorte roller (Mcdowell 1997: 366). Denne fiksering og essentialisering af stilistisk coolness er tæt knyttet til raciale kropstegn og markerer derfor en vigtig forskel til hvide etnisk danske unge mænd, der identificerer sig med eller er fascineret af hiphop.

Internalisering eller stilisering?

Afslutningsvis forfølger jeg den teoretiske tråd, der handler om kulturel autonomi og konformitet. Jeg argumenterer for, at de unges kulturelle bearbejdning af deres situation har karakter af en stilisering, og at der altså ikke nødvendigvis er tale om, at de unge mænd (fuldstændigt) har internaliseret stereotype forestillinger om dem selv.

Dette har relevans for den teoretiske opfattelse, at undertrykkende opfattelser, in casu en bestemt forestilling om sort maskulinitet, så at sige internaliseres hos de undertrykte selv. Det er således en forholdsvis udbredt pointe i megen forskningslitteratur, at sorte mænd internaliserer sociokulturelle forestillinger om sort maskulinitet. Denne opfattelse findes eksempelvis hos Mercer & Julien, der pointerer, at sorte mænd i vidt omfang har internaliseret '*the myth of black hypersexuality*' (1988: 159), og hos Bourgeois der beskriver en proces, hvorved de unge puertoricanske mænd har færdedes iblandt internaliserer deres egen strukturelle marginalitet, så de kommer til at forvalte deres egen undertrykkelse (1995) (se også Alsop, Fitzsimons & Lennon 2002: 153). Internaliseringen er i en vis forstand også en grundpræmis i Pierre Bourdieus begreb om symbolsk dominans, ifølge hvilket de dominerede på et kropslig plan internaliserer de dominerendes forestillinger om dem selv (1995, 1999). Men den kapacitet til rolleskift og modstand mod othering, jeg finder i mit materiale, synes at pege i en anden retning når det gælder mine informanter. Det virker ikke, som om (alle) de unge mænd, jeg har færdedes iblandt, (fuldstændigt) har internaliseret de sociokulturelle forestillinger om unge mellemøstlige eller sorte mænd, som findes på et samfundsmæssigt plan; eller i hvert fald som om de har

internaliseret andet og mere end det, på en sådan måde, at der produceres temmelig komplekse habitusser⁵. Snarere end en internalisering af forestillinger om sort hypermaskulinitet ser det ud til, at nogle af dem mere eller mindre (u)bevidst bruger disse repræsentationer til – i kombination med elementer hentet fra hiphopkultur - at foretage en bestemt stilistisk iscenesættelse af deres selv. At denne iscenesættelse ikke er konsekvensløs, og at de unge kan blive fanget i den, må ikke forveksles med, at de subjektivt har internaliseret en stereotyp opfattelse af sort maskulinitet.

Del II, Spørgsmål og Svar

I den nedenstående anden del af nærværende fremstilling, diskuteres der ud fra de spørgsmål som bedømmelsesudvalget havde stillet forud for forsvaret. Jeg går således ind i en nærmere diskussion af begrebet othering, både hvad angår dets *teorihistorie*, dets *fordele* frem for andre alternative og beslægtede begreber og dets *anvendelighed* i forhold til andre grupper. Endelig diskuterer jeg, med udgangspunkt i bedømmelsesudvalgets spørgsmål, de unge mænds som *aktive aktører* og deres mulighed for at skabe *hybridiseringsprocesser*, der har *transformative potentialer* på et samfundsmæssigt plan.

1. Giv en beskrivelse af begrebet otherings teorihistorie.

Det første jeg vil sige om begrebet othering er, at det i min afhandling og i det forskningsarbejde som ligger bag afhandlingen antager karakter af det Kristiansen og Krogstrup kalder en *samlende ide* (1999). I dette tilfælde har den samlende ide karakter af en specifik (teoretisk) association, altså et kernebegreb, som kunne åbne mit materiale op og medvirke til at fremarbejde betydninger i materialet.

Nu til begrebet otherings historie:

Hegel (1770-1831)

Historien bag begrebet othering er ingen simpel historie, og som så ofte før viser det sig, at det man tror, er en nyere foreteelse faktisk trækker teorihistoriske tråde langt tilbage i tiden. I begrebet om othering er således indskrevet en forståelse af den anden og selvet, *other and self*, som kan spores tilbage til Hegel. Hegel beskæftiger sig således i *Phänomenologie des Geistes* (2005 [1807]) med herre-slave som et forhold mellem selvet og den anden. I Hegels filosofi transcenderer og opløser 'ånden' imidlertid forholdet mellem herre og slave. De to eksisterer altså i et dialektisk forhold, idet de så at sige er at betragte

⁵ Se fodnote 2.

som to aspekter af 'ånden'. Med Heartfields ord opnår Hegel *'the relativization of the Self-Other opposition by making both into expressions of the development of the Idea, or Spirit'* (Heartfield 2005: 1) Ikke desto mindre tages Hegel ofte til indtægt for en selv/anden forståelse, ifølge hvilken den anden konstituerer selvet på en uoverskridelig måde. Dette skyldes ifølge Heartfield, at såvel Jean-Paul Sartre som Simone de Beauvoir bruger Hegels fænomenologi, men rensrer fra ideen ånden, uden at indsætte andre instanser der kan transcendere forholdet mellem selvet og den andet – eller føsteheden og andenheden. Selvet og den anden bliver til *'absolute polar opposites, without the possibility of being transcended'* (Heartfield 2005: 3).

Simone de Beauvoir (1908-1986) *Det andet køn*

Et af de steder denne forståelse af Hegel kommer til udtryk er som allerede antydnet hos Simone de Beauvoir, hvis trebindsværk *Det Andet Køn* (1965[1949]), dels er en milepæl i feministisk teori, dels spiller en rolle i forståelsen af, hvor begrebet othering kommer fra.

I *Det Andet Køn* analyserer de Beauvoir, med eksplicit reference til Hegel, det hun kalder vindens situation. Hun beskriver, hvordan manden opfattes som normen, i forhold til hvilken kvinden er den anden: *'en mand starter aldrig med at placere sig selv som et individ af et bestemt køn: at han er en mand kræver naturligvis ingen forklaring'* (de Beauvoir 1965[1949]13). *'Manden repræsenterer på en gang det positive og det neutrale, og det i den grad at 'les hommes' på fransk både betyder mændene og menneskene'* (ibid. 13) og videre *'Han er subjektet, det absolutte - hun er det andet'* (ibid.14) Om kvinden som det andet køn, skriver de Beauvoir, at hun beskrives som mangel, eller afvigelse fra normen. Og derfor bliver hun sådan: *'bliver en enkelt person eller en gruppe låst fast i en mindreværdig situation, så er denne person eller gruppe i realiteten mindreværdig. Men det er netop betydningen af ordet at være, vi nødvendigvis må blive enige om. Uredeligheden kommer ind, når man tillægger ordet substantiel værdi, hvor det i virkeligheden har et dynamisk indhold i Hegelsk forstand: at være vil sige at være blevet, at være blevet gjort til det, man fremtræder som.'* (ibid. 23). Kvinderne er mændene underlegne, fordi situationen giver dem færre muligheder.

Man kan sige, at de Beauvoir universaliserer forståelsen af den anden, og forskellen til den anden, som konstituerende for selvet, både i forhold til kønsforskelle og andre forskelle. Eksempelvis skriver hun med reference til Hegel at: *'at stille sig som subjekt vil sige at stille sig i opposition. Subjektet vil nemlig bekræfte sig selv som det væsentlige og konstituere den anden som ikke-væsentlig, objekt'* (ibid. 15, se også 97). Dette er imidlertid ikke alene universelt, men ligefrem primordialt hos de Beauvoir: *'kategorien det Andet har eksisteret lige så længe som den menneskelige bevidsthed. Såvel i de mest primitive*

samfund som i de allerældste mytologier møder man overalt en dualitet, der består af Selvet og det Andet' (ibid. 15). Og videre: 'Alteritet, andethed, er et grundbegreb i den menneskelige tænkning. Intet fællesskab bestemmer nogen sinde sig selv som subjekt, uden øjeblikkeligt at sætte det Andet over for sig. Blot tre rejsende tilfældigvis sidder i samme kupe, bliver de andre passagerer straks til en svagt fjendtlig flok, de andre. For landsbyens folk er alle udefra andre, og dermed mistænkelige, ligesom ethvert lands indbyggere betragter alle der ikke er landsmænd som fremmede' (ibid 15)

Kritikken af den måde de Beauvoir bruger Hegel på, og i sidste instans også en kritik af selve den binære self-other tænkning - og dermed begrebet othering – er, at hun bruger Hegel uden muligheden for transcendens (Heartfield 2005). I stedet indfører hun ideen om den anden som konstituerende for selvet som primordial og universel. Der sker så at sige en primordialisering af forholdet mellem førsteheden og andenheden. Man kan betegne dette som en bevægelse fra dialektik til dualitet/dualisme. Dette teoretiske/filosofiske greb kan på den ene side opfattes som en radikal kritisk tænkning, medens det på den anden side forudsætter, eller konstruerer verden som om, al socialitet er konstitueret i førstehed og andenhed. Dette er en diskussion jeg vender tilbage til.

Edward Said (1935-2003) *Orientalisme*

Et tredje fikspunkt for at forstå begrebet otherings teorihistorie er Edward Saids bidrag til forståelsen af den måde, Vesten har positioneret og fikseret 'den anden' på in casu Orienten/Østen (2002 [1978]).

Saids logik minder om de Beauviers, når han skriver, at 'det er muligt for mange genstande eller steder eller tider at blive tilskrevet en betydning, som først opnår objektiv gyldighed, efter at de er blevet tilskrevet betydning.' (2002 [1978]: 81). Orientalisme udgør netop sådan en tilskrivning af betydning. Said beskriver orientalismen som en forestillet geografi, og skriver at 'der er ingen tvivl om at den forestillede geografi og historie hjælper tanken med at intensivere sin egen fornemmelse af sig selv ved at dramatisere afstanden og forskellen mellem det nære og det fjerne'. (ibid. 82-83). Orientalismen bekræfter således Orienten i læserens øjne, og det på en reducerende og distancerende måde (ibid. 93). Orientalismen producerer således 'billeder' af orienten, som 'er billeder i den forstand, at de fremstiller eller står for en meget stor enhed, der ellers er for kompleks til at kunne begribes, og som den sætter en i stand til at forstå eller se (ibid. 93).

Samtidigt er der tale om et moralsk system, hvor orientaleren konstrueres som moralsk underlegen. Said taler således om den orientalske scene som et '*moralsk og epistemologisk stringent system*' (ibid. 94). Og skriver videre, at '*Orienten* ('derude' mod øst) bliver irettesat, endog straffet for at ligge uden for de

europæiske samfunds grænser, 'vores' verden. Orienten bliver således orientaliseret... (ibid. 94). Orientalismen er samtidigt udtryk for en fiksering. Orientalismen er således en 'isme', der forsøger 'på en og samme gang at karakterisere orienten som fremmed og inkorporere den skematisk på en teaterscene, hvis publikum, teaterdirektører og skuespillere er til for Europas og kun for Europas skyld. (ibid. 99)'. At inkorporere skematisk vil sige at reducere og fiksere. At vinde kontrol.

I bogen *Orientalisme* er der ingen referencer til de Beauvoir, men Saids tænkning om forholdet mellem Vesten og Orienten (den anden, de koloniserede folk), minder i påfaldende grad om de Beauvoirs tænkning om køn som opdelt i førstehed og andenhed. I hvert fald kan man med rimelighed antage, at han har kendt det tankefiguren, blandt andet fordi hans forfatterskab ligger senere end de Beauvoirs.

Med Said er vi nået et stykke i begrebet otherings teorihistorie. Vi kan foreløbig sige, at såvel Said som Beauvoir analyserer en proces, hvor andenhed skabes, og at det netop er sådanne processer, der søges indfanget med begrebet othering

Jaques Lacan (1901-1981)

Et fjerde fikspunkt for forståelsen af begrebet Otherings teorihistorie, finder vi hos den franske psykoanalytiker Jaques Lacan, idet den udvikling af begrebet, der senere finder sted hos Gayatri Chakravorty Spivak (1985), hos nogle fortolkere (f.eks. Gingrich 2004) tilskrives en inspiration fra Lacan. To elementer i Lacans psykoanalyse spiller i den forbindelse en vigtig rolle:

For det første at sproget for Lacan er centralt i konstitueringen af identitet. Det er gennem sproget, mennesker interPELLERES og dermed kaldes til identitet. *'Identities exist only in the intersubjectivity of language – the realm of the symbolic. This is where we bring ourselves into existence as subjects through identifying ourselves with the meanings of language which pre-exist us and which will continue to define the world after we are gone'* (Alsop, Fitzsimmons & Lennon 2002: 52).

For det andet, at den anden - the other - ifølge Lacan spiller en central rolle for identitetsskabelse. Det er i den store og magtfulde andens blik, at subjektet får identitet, for eksempel faderen eller moderen. Denne anden er altså den magtfulde anden, det vil i forhold til Spivaks bidrag sige de imperiale centre og deres diskurser. Disse *'provides the terms in which colonized subjects gain sense of their identities as being dependent. Simultaneously, this becomes the ideological framework, in which colonized people subjects come to understand the world. These are the 'others' that typically represent Spivak's colonial and*

postcolonial subjects, who only exist through, or against, the powerful gaze of the colonial discourse.' (Gingrich 2004: 11).

Spivak (f. 1942)

Med bevægelsen fra Hegel, over de Beauvior, Said og Lacan er vi fremme ved den første gang begrebet bruges i den relativt præcise betydning, jeg bruger det her, nemlig som en magtfuld og identitetskonstituerende skabelse af andenhed. Denne begrebsbrug finder vi først hos postkolonial teoris *grand old lady* Gayatri Chakravorty Spivak (1985). Det er helt sikkert, at Spivak har kendt orientalisme, som udkom i 1978, og vi kan også med sikkerhed sige, at hun har kendt både de Beauvior og Lacan, selv om hun faktisk ikke refererer til nogen af delene i 'the Rani of Sirmur'.

Begrebets oprindelse henregnes ofte til 1985 artiklen 'the Rani of Sirmur', og det er korrekt, at det er her, hun faktisk bruger det som et systematisk teoretisk begreb. Begrebet optræder dog allerede i 1980 i en artikel om Derrida (Spivak 1980: 39).

For den ikke indviede læser skal det oplyses, at Sirmur er et højlanddistrikt, syd for Himalaya, øst for Punjab og vest for Nepal, og nord for det der i dag hedder Uttar Pradesh - mellem floderne Sutlej og Yamuna. Og at Ranien er Rajaens kone, måske kunne vi sige dronningen, som bliver den formelle leder over Sirmur efter koloniherrerne har afsat Rajah'en

I artiklen beskæftiger Spivak sig, med sine egne ord, med '*the fabrication of representations of historical reality*' (1985: 271). Det er denne fabrikation, der, når der skabes en underlegen form for andenhed, betegnes othering. Artiklen tager udgangspunkt i en læsning af arkivmateriale fra den engelske kolonimagt i Indien. På baggrund af sin læsning af dette arkivmateriale fremanalyserer Spivak 3 former for othering:

Den første form er illustreret af en engelsk kaptajn, Geoffry Birch, der rejser rundt i Sirmur, til hest, og fortæller indbyggerne i Sirmur hvem, der er deres herskere. Han skriver i et brev:

' [I have undertaken this journey] to acquaint the people who they are subject to, for as I suspected they were not properly informed of it and seem only to have heard of our existence from conquering the Goorkah and from having seen a few Europeans passing thro' the country'.

Efter Spivak 1985: 254

Med Spivaks ord er han optaget af at konsolidere det europæiske selv, ved at overbevise de indfødte om at de skal indtage 'the space of the other on his home ground' (1985: 253). I sociologiske termer kan man sige at dette aspekt af othering har at gøre med magt, og med at gøre de andre opmærksomme på, at de er 'de andre' og som sådan udsat for herredømme.

Den anden form illustreres af et brev fra en General Sir David Ochterlony, der i et brev til Guvernørens sekretær skriver om 'these highlanders': '*I see them only possessing all the brutality and furdity of the rudest times without the courage and all the depravity and treachery of the modern days without the knowledge of refinement*' (citeret efter 1985: 254-255). Dette aspekt af othering – at fremstille den anden som en forræderisk barbar – har i sociologiske termer at gøre med det moralske aspekt af forholdet mellem førsteheden og andenheden. Andenheden produceres således som representant for det moralsk depriverede og tilbagestående, hvormed førsteheden implicit tilskrives legitimitet og moral.

Den tredje form illustreres af en passage i et brev fra *the board of control* i det engelske East India Company til en Lord Moira, som er Governor-General-in-Council over samme. Heri står:

'the limited degree of science which it may be consistent with good policy to impart to the troops of native powers in alliance with the British government, should be imparted to officers in our own service: because from those officers only we have a sure guarantee that our intentions shall not be overstepped'

Efter Spivak 1985: 256

Her skal det understreges, at *the troops of native powers* altså er den indiske hær i det britiske koloniale Indien og *officers of our own service* er etnisk-rationale englændere. Og at *science* her betyder krigsteknologi. Pointen er, at the other ikke kan gives kendskab til viden og teknologi '*the master is the subject of science or knowledge*' (Spivak: 256). I sociologiske termer handler denne tredje form om kontrol af viden. Viden er tilknyttet førsteheden, hvorimod den anden ikke kan – og ikke får adgang til at – besidde viden, og den magt der er knyttet til viden. Herved indstiftes ifølge Spivak en manipulerende pædagogik, som producerer en forskel mellem 'master' og indfødt, der senere kan opfattes som naturlig, som '*a difference in human or racial material*' (Spivak: 256).

Ifølge Spivak er der både klasse, køn og race indbygget i den othering, som 'The Rani of Sirmur' bliver udsat for.

Der er klasse, fordi otheringen foregår som en integreret del af East India Companys kapitalistiske udbytning af Indien. Der er race, fordi de mennesker som bor i Sirmur racialiseres, når de eksempelvis i en samtidig demografisk beskrivelse omtales som ‘aboriginals of various kinds’ eller ‘foreign yoke’. Og der er køn, fordi en del af kontrollen over Simur består i at afsætte Rajahen, i stedet bliver Ranien – Rajaens kone - den formelle magthaver men under strikt kolonial kontrol. Hun forhindres således i at begå rituel selvmord, eller som Spivak skriver ‘*she could not be offered the choice to choose freedom*’ (1985: 269). Hun skal holdes i live, for det er gennem hende kolonimagten – eller måske skulle man sige koloniherrn – opretholder kontrol.

Opsummerende kan vi altså sige, at begrebet *othering*:

For det første gemmer på en Hegliansk arv, idet det bygger på en universalisering af en bestemt læsning af Hegels opfattelse af forholdet mellem *Self and other*. Hos Hegel transcenderes selv-anden forholdet, det vil sige herre-slave forholdet, imidlertid af ånden, mens den denne mulighed for overskridelse ikke er i fokus hos de forfattere, der bygger på en ‘afåndeliggjort’ arv fra Hegel⁶.

For det andet bygger på inspiration fra såvel feministisk som postkolonial teori, idet Spivak dels henter inspiration fra både Said og de Beauvoir, dels må betegnes som lige så meget feministisk som postkolonialistisk teoretiker.

For det tredje allerede i udgangspunktet er et begreb, der åbner op for forståelse af multiple positioneringer, hvorved det overlapper eller kan kombineres med begrebet om intersektionalitet. Når the Rani of Sirmur konstrueres og fikseres som den anden gør hun det således *på en og samme gang* som den anden klasse (den udbyttede), den anden race (den vilde barbar) og som kvinden der kan undertrykkes og manipuleres af det maskuline koloniale subjekt.

Men vi kan også sige at det:

For det fjerde, er et begreb, der ikke i udgangspunktet retter sig mod det fascinerende ved andenheden, *the other* er i Spivaks verden altid den inferiøre anden, og ikke den fascinerede anden (modsat min anvendelse, der også begriber eksotismens fascination som en del af positioneringen af den anden, se nedenfor)

For det femte, er et relationelt men også binært og strukturalistisk begreb, der forstår verden i førstehed og andenhed, snarere end at fokusere på det, der er imellem eller overskrider.

⁶ Den noget kunstige term ‘afåndeliggjort’ er min oversættelse af Heartfield, der taler om ‘Hegel disprited’ (2005).

Man kan desuden tilføje, at normalt benyttes begrebet othering om makrodiskurser, i den forstand at det bruges til at forstå overordnede magtmekanismer, der fungerer på baggrund af såvel geografisk afstand og social distance. De andre er dem, der er langt væk, både symbolsk og konkret.

I min afhandling bruger jeg derimod begrebet helt ned i interaktioner på mikroplan. Jeg ser på othering relationelt, men på en sådan måde at relation mellem førstehed og anden (gen)findes i interaktionen (uden at det af den grund betyder, at forholdet mellem førstehed og andenhed kan tænkes som et resultat af en uendelig mængde af interaktioner, som nogle interaktionister vil have det⁷).

Othering er for mig et processuelt begreb, der både handler om, hvordan 'den illegitime anden' positioneres udefra, og hvordan denne positionering afstikker et begrænset handlerum, som imidlertid ikke udelukker kreativitet. Snarere kan den othering, der foregår, paradoksalt nok fungere som et symbolsk råstof for ens egen kollektive og individuelle bearbejdning af egen situation. Othering kan dekonstrueres, omvaloriseres, approprieres eller blive genstand for subversiv ironi. Til tider kan man oven i købet kapitalisere på othering. Eller gøre modstand mod othering.

Når Spivak bruger begrebet, kan man derimod påpege, at 'de andre', de som 'andengøres', ikke fremstår som subjekter. Det er påpegninger som denne, der har fået Chetan Bhatt til at tale om postkolonial teori som '*a kind of heroic, narcissistic victimology that cannot name itself as such*' og påpege at, i denne teoretiske forståelse er 'the subaltern' ikke '*a subject fully capable of ethical existence and judgement. In postcolonial theory, the subaltern is simply voiceless*' (2006: 101).

Andre har med reference til Spivaks brug af Lacan talt om, '*Psychoanalytical fatalism in critical disguise*' (Gingrich 2005: 11). Ifølge denne kritik bliver 'de

⁷ Her tænker jeg på den grundlæggende interaktionistiske tankefigur, der siger, at de mønstre, der fremtræder i samfundet, er et resultat af menneskers interaktioner, og at de kan forstås ved at tage udgangspunkt i interaktioner.

Schwalbe et. al. argumenterer eksempelvis for, at strukturbegrebet er en reifikation, og at struktur-aktør problemet er falsk, idet '*the problem is not one of linking action and structure, but one of linking action across times and places*' (2000: 439, se også Schwalbe 2000). I den forbindelse skal også nævnes Collins (1995) og Thorne (1995) kommentarer til West og Fenstermakers forsøg på at etablere en tænkning om køn, og andre forskelle, på et etnometodologisk grundlag (1995). Collins som Thorne argumenterer for, at West & Fenstermakers projekt, i kraft af dets lighed med '*a technique of ethnomethodology*' (Collins 1995: 492) eller '*the dramaturgical approach*' (1995: 498), underteoretiserer køn, race og klasse som strukturelle forhold, idet de behandles som resultater, udfald eller konsekvenser af interaktioner.

andre' indenfor den teoriretning, som Spivak repræsenterer, reduceret til marionetter for den othering, der foregår. Othering er noget majoriteten gør – og her skal det understreges, at der er tale om majoriteten ikke kun i numerisk, men også, og mere væsentligt, i magtmæssig forstand.

I min undersøgelse er 'de andre' derimod de handlende aktører, der bearbejder deres situation – og nogen gange gør modstand. Her er majoritetens othering et bagtæppe, og aktørerne er de, som sættes i den andens position. Fokus er på, hvad de gør med den othering, de er udsat for, hvordan de handler fra den andens position.

Det handler altså om spændingen mellem othering og de unge mænds egen handlen, og dermed ikke kun om, hvordan andenhed skabes, eller hvordan det andet selv produceres. Det handler om, hvordan agenter veksler mellem at omfavne og gøre modstand mod den position som den anden, de altid er i fare for at havne i. I den forstand betragter jeg 'den andens' position som dobbeltbundet. I metaforen om det dobbeltbundede skal man forestille sig et skrin eller en beholder, der under den tilsyneladende bund har en ekstra bund, der skjuler et andet hemmeligt (miskendt eller fortrængt) indhold. Som diskurserne om den farlige og moralsk inferiøre anden, der skjuler en fascination ved andenheden. Det dobbeltbundede, må altså ikke forveksles med det dobbeltbundne som noget, der er bundet først en gang og så en gang til, det vil sige overdetermineret. Snarere er metaforen et forsøg på at begribe det forhold, at der under det tilsyneladende kan ligge muligheder skjult.

2. Hvilke fordele er der ved dette begreb, sammenlignet med andre begreber som alterity, difference, other and self på den ene side, og etnificering og racialisering på den anden?

Dette spørgsmål er i sig selv så stort, at en dækkende besvarelse falder uden for denne fremstillings rammer. Jeg kan imidlertid her skitsere konturerne af et svar:

For det første er othering (modsat *alterity, difference, other and self*) et procesbegreb. –ing formen (gerundium) implicerer i sig selv en proces. Når man således forsøger at undersøge komplekse kulturelle processer, er det en fordel at benytte et procesbegreb.

For det andet er begrebet, som jeg viser ovenfor, i udgangspunktet et begreb der kan tænkes multipelt eller intersektionelt. Det betyder, at man kan indtage positionen som den anden i flere forskellige henseender. De unge mænd jeg beskæftiger mig med i min undersøgelse, er således ikke kun den anden race og etnicitet, men måske også *det andet køn*. Eller rettede: De er det andet køn i det

første køn. En anden maskulinitet – i forhold til hvilken den hegemoniske maskulinitet produceres, konstrueres eller konstitueres. Med det mener jeg, at disse unge mænd, hvis de betragtes alene ud fra en kønsmæssig optik, indtager førstehedens position i kraft af, at de er mænd. Men det forhold at de er mænd med etnisk minoritetsbaggrund gør, at de kommer til at blive positioneret som en ‘anden maskulinitet’, det vil sige en maskulinitet som den legitime (hvide, danske) konstruerer sig selv i relation til. Inddrages etnicitet kan vi således sige, at de unge mænd bebor andenheden i førsteheden. Klassemæssigt tilhører de fleste også den andens position. Denne position skal imidlertid forstås i sammenhæng med etnicitet, i den forstand at der for tiden er ved at blive produceret en forståelse af en særlig etnisk-racial underklasse. Man kan således iagttage et diskursivt skift fra at tale om etniske minoriteters upassende kønskultur i meget generelle termer, til at tale om ligestillingsproblemer som specifikke for de grupper, som nogen har kaldt et etnisk proletariat (Social Forskning marts 2005) eller en ‘etnisk underklasse’ (for eksempel det københavnske medlem af Borgerrepræsentationen for Det Radikale Venstre Manu Sareen, på sin hjemmeside www.manu.dk).

Pointen er at man kan tale om othering som et intersektionelt anliggende. De unge mænd ses ude fra som den anden etnicitet, men også en form for andet andet køn – og klasse. På den måde kan deres andenhed kun forstås som en samvirken af flere forskellige gensidigt konstituerende kategorier.

At othering er et intersektionelt begreb er en fordel i forhold til begreberne **etnificiering og racialisering**. Disse begreber handler således om processer, men de er endimensionelle i den forstand, at de kun forholder sig til en dimension af andenheden, nemlig den etnisk-raciale.

Othering har således i sig en mulighed for at begribe både det intersektionelle og det procesmæssige. Samtidigt rummer det nogle af de kundskabstilbud, som er indbygget i nogle af de andre begreber. Eksempelvis trækker begrebet som belyst ovenfor teorihistoriske tråde til en bestemt forståelse af **other and self**. Man kan også argumentere for, at begrebet **Alterity** allerede er indeholdt i begrebet othering: Alterity, som oftest anvendes i antropologisk litteratur, betyder for så vidt bare andenhed⁸, og othering handler netop om, hvordan andenhed skabes. Selve begrebet alterity er afledt af det latinske alter, der betyder den anden af to som i alter ego. Men begrebet alterity er *ikke i sig selv et procesbegreb*, og skulle det bruges som sådan måtte man konstruere en ny term, alterity-ing, eller tale om skabelse, produktion eller konstruktion af alterity.

⁸ Som en sidebemærkning kan det også her nævnes, at de Beauvior i *Det Andet Køn* ofte bruger termen alteritet.

Det begreb af de ovenfor nævnte, som i mindst grad er dækket ind, er begrebet om **difference**. Difference konnoterer således ikke nødvendigvis fiksering og magtassymetri. Giddens taler eksempelvis, i sin kontroversielle senmodernitetsanalyse, om samfund præget af 'The positive appreciation of difference' (1994: 130), og Vestel taler om 'A Community of Differences' (2004). Brah har formuleret det på den måde, at '*...difference is not always a marker of hierarchy and oppression. Therefore, it is a contextually contingent question whether difference pans out as inequity, exploitation and oppression or as egalitarianism, diversity and democratic forms of political agency*' (Brah 2001: 475).

Begrebet difference kan imidlertid problematiseres for at være baseret på en postmoderne logik, ifølge hvilken samfundsmæssige strukturer er under opløsning. Begrebet er således blevet kritiseret for at bevirke en underteoretisering af køn, klasse, race og etnicitet *som sociale institutioner* (Collins 1995: 493). Begrebet difference indeholder dermed ikke i sig selv bud på hvilke forskelle, der kommer til at gøre en forskel, og på hvorfor nogle grupper har magt til at definere forskelle og give disse forskelle konsekvenser. Hvis man interesserer sig for magtassymetri og situeret kreativitet er begrebet om difference altså problematisk.

3. Kan begrebet anvendes i forhold til andre grupper? Er det kun ressourcesvage etniske minoritetsunge, der udsættes for den othering, der er omdrejningspunktet i "Fremmed, fræk og farlig" eller udsættes de mere resourcestærke etniske minoritetsunge også herfor? Hvis det er tilfældet – hvilke forskelle og ligheder er der så på de måder, hvorpå disse to grupper af etniske minoritetsunge svarer herpå gennem forskellige former for stiliseringsprocesser.

Dernæst er jeg blevet spurgt om begrebet othering kan anvendes i forhold til andre grupper, eller om det kun er ressourcesvage etniske minoritetsunge, der udsættes for den othering, der er omdrejningspunktet i afhandlingen. Som en lille sidebemærkning vil jeg indledningsvis tillade mig at påpege, at det for disse unges vedkommende, måske ikke så meget handler om at være ressourcesvag. Jeg ser en god del kreative ressourcer i disse unge mænds subkulturer, for eksempel sprogligt - men snarere om at mangle nogle kapitaler, der er værdisat af centrale samfundsmæssige institutioner.

Uanset denne indvending, mener jeg, at man kan tale om othering for unge i andre sociale positioner, og det gælder også socialt og økonomisk mere privilegerede unge med etniske minoritetsbaggrund. Også de indlæses af omgivelserne i et etnisk/raciale tolkningsskema, hvor ydre synlige raciale kropstegn tolkes som tegn på etnisk andenhed og dermed kulturel patologi. Men

der bliver selvsagt ikke i samme grad tale om en multidimensionel othering, idet den othering som foregår i forhold til de unge mænd jeg har færdes iblandt, som nævnt oven for, også henter en del af sin kraft fra diskursen som den 'etniske underklasse'.

De processer, hvorigennem mere socialt privilegerede unge bearbejder andenheden og konstruerer nye identiteter, er eksempelvis beskrevet af Tireli (1999) og Mørck (1998). Her er der imidlertid primært tale om forhandlinger i det stille, snarere frem for markante og ekspressive stiliseringsprocesser. Det er tilsyneladende ikke på det æstetiske plan, at bearbejdningen foretages hos de unge, som henholdsvis Tireli og Mørck har undersøgt. Dette udelukker imidlertid ikke, at man hos andre mere privilegerede unge kan finde mere spektakulære stiliseringsprocesser. Den pointe vil jeg forfølge ved at svare med en illustration, som samtidig er en komparation, af tre forskellige kulturelle bearbejdninger, som er foretaget af unge mænd med indvandrerforældre. Tre unge rapkunstnere, hvis klassebaggrund jeg i dagens anledning, har indhentet oplysninger om.

Den første er Marwan fra Pimp-a-Lot, som omtales relativt udførligt i afhandlingen. Marwans forældre er fra flygtninge fra Palæstina, og klasse-mæssigt må han betegnes som underprivilegeret. Han har, som nævnt i afhandlingen, for nylig udgivet CD'en P.E.R.K.E.R. Herpå findes blandt andet nummeret 'Selvgjort, velgjort', med følgende tekst i omkvædet:

“Stemmer på de røde,
Ryger det grønne
Sælger det hvide
Arbejder sort, selvgjort velgjort”

Under denne tilsyneladende ret flabede tekst gemmer sig en reference til etniciteten. Rød, grøn, hvid og sort er således farverne i det palæstinensiske flag. På CD'ens cover er et billede af Marwan, som er taget på samme måde som de, der optræder i et forbryderalbum. Denne billedgenre kendes fra tidligere rapcovere, og skal her nok primært forstås som en reference til den Houston baserede rapgruppe Geto Boys⁹. I tråd hermed repræsenterer Marwan en genre, der i det danske hip hop miljø, og af udøverne selv, ofte kaldes "perkerrap". Der er tale om en diffust antiautoritær og gadepolitisk¹⁰ musikgenre, som blander antiracistiske og sociale budskaber med sexisme, maskulin dominans og

⁹ I et interview fortæller Pimp-A-Lots ankermand og producer Abu-Malek, som samtidig er Marwans storebror, at han er stor fan af Geto Boys.

¹⁰ I et interview på internetsitet www.hiphop.dk bruger Abu-Malek selv betegnelsen "gadepolitik" om gruppens musik.

ghettocentrisme. Samtidig fungerer påberåbelsen af stereotypen om den farlige og kriminelle perker som en strategi for at påberåbe sig værdi lokalt.

Den anden der her skal nævnes er den dansk-egyptiske rapper Zaki. Klassemæssigt må Zaki henregnes til middelklassen. Zaki udgav i 2002 debut Cd'en 'Zakis musikmosaik', hvis kendeste nummer formentlig er 'tragisk'. Herpå rapper han blandt andet

I har aldrig villet huse mig/ har ikke brug folk der ser ud som mig/
Sortsmudsker der/ bor i sortsmudskerlejlige/ og dansker du bange for vi fuser
dig!/
[...]

Når du ser min farve tror du at problemet ligger i mine gener/
Får hele tiden af vide at jeg bare er til gene og/
I Danmark har alle mennesker ret til at mene hvad de mener/
På nær os for vi er muslimer

Denne antiracistiske og sociale kritik fremføres på en måde, der bedst kan betegnes som modernistisk intellektuel, i betydning rationel, progressiv og fornuftig. Zaki kan i den forbindelse siges at inkarnere den sorte intellektuelle figur, historisk eksemplificeret ved tænkere som Frantz Fanon¹¹ og W. E. B. Du Bois¹². Denne figur kendes også fra rap musikken i form af rappere som KRS-one, Paris, den tidlige Intelligent Hoodlum, Chuck D eller måske mere nutidigt Talib Kveli. I forhold til Marwan skal det nævnes, at Zakis tekster ikke er præget af nogen form for sexism.

Den tredje, der her skal nævnes er den dansk-indiske DJ og kulturperson Kid Kishore, der efter mine oplysninger må henregnes til middelklassen. Kid Kishore har aldrig officielt udgivet musik, men er en meget kendt og brugt DJ på den københavnske klubscene; især den del som har venstreorienterede sympatier. Kid Kishores politiske position er mangefacetteret men rummer, som det gælder for Marwan og Zaki, ofte kommentarer til den rolle, etniciteten spiller i de politiske kampe i nutidens Danmark. Eksempelvis indledte han en optræden på DRs 'musikprogrammet', men at proklamere, at '*Den her går ud til dem, der selv bestemmer hvordan de vil integreres*'. Han har også optrådt ved koncerter til støtte for den kontroversielle folketingskandidat for Enhedslisten Asmaa Abdol-Hamid¹³.

¹¹ Frantz Fanon (1925-1961), sort intellektuel og revolutionær, født på Martinique. Har skrevet om den franske kolonialisme i Nordafrika og om kolonialismens konsekvenser for det koloniserede subjekter. Opfattes som en af stamfædrene til postkolonial teori.

¹² W.E.B. Du Bois (1868-1963), sort intellektuel, borgerrettighedsaktivist og sociolog. Har især produceret kritiske analyser af sorte forhold i USA.

¹³ Eksempelvis 'Asmaa Fest' 1. november 2007 (dvs. umiddelbart før valget 13. november). (kilde: Kid Kishore myspace 6. november 2007).

Kid Kishore har samtidig direkte relationer til dele af perkerrappens univers, idet hans musik blandt andet består af remixede versioner af musikken fra P4L, Marwan og Pimp-a-Lot, dog med den væsentlige modifikation, at misogyni og homofobe termer konsekvent klippes ud af teksterne og erstattes med vrængende maskinelle technolyde. Samtidig trækker han på de sproglige nydannelser, der undertiden benævnes 'perkerslang', når han kalder sit pladeselskab for 'syg nok records'.

Perkerrappen er imidlertid langt fra det eneste musikalske univers, der spiller en rolle i Kid Kishores musik, idet der i høj grad er tale om en postmoderne bricolage af genrer og stilarter. Således remixer og forvrider han så forskelligartede kulturelle udtryk som indisk Bhangra og Bollywood på den ene side og Kim Larsens "Midt om natten" på den anden. Ligesom han på nummeret 'Dannebro er hot' remixer, forvrider og dekonstruerer Nik & Jays hit 'Hot', så teksten ændres fra 'brænder benzin af på HC Andersens Boulevard' til 'brænder Dannebrog af på HC Andersens Boulevard'.

Også på det ikke-musikalske plan producerer Kid Kishore et komplekst postmoderne udtryk. Ofte er han afbilledet i politiuniform, andre gange på en måde, der giver konnotationer til en stereotyp velfriseret indisk forretningsmand med overskæg og sideskilning. Derudover antog han på et tidspunkt kunstnavnet 'Trentemøller' – og oprettede en profil i det navn på webstedet Myspace – hvorved han på subtil vis forvirrer identiteterne, idet der allerede findes en anden populær etnisk dansk kunstner ved navn *Anders* Trentemøller. Han har senere pointeret, at han blot kaldte sig Trentemøller og *netop ikke* Anders Trentemøller, samt at brugen af dette navn 'faktisk ikke var for sjov'.

Hele det musikalske projekt er hos Kid Kishore knyttet til en række overlappende radikale politiske projekter som antiracisme, antisexisme, antihomofobi og antikapitalistisk; ligesom han også har stået bag opstarten af 'organisation' P4U - *Perkere for Ungdomshuset* (bemærk at måden at forkorte navnet på parafraserer perkerrapgrunne P4L /Perker for life).

Kid Kishore illustrerer, at den dekonstruktive leg med identiteter og den postmoderne respektløshed overfor genrer og musikalske konventioner på ingen måde står i modsætning til radikal emancipatorisk politik, hvilket i sig selv problematiserer forestillingen om at det postmoderne aflyser og opløser det politiske i samfundet i almindelighed (Baudrillard 1983) og i subkulturer i særdeleshed (Muggleton 2000, Muggleton & Weinzierl 2003, Bennett & Kahn-Harris 2004). Koblingen af dekonstruktive stilmæssige former og politisk indhold hos Kid Kishore, må således stå som illustration af, at der *ikke* er holdbart når visse postmodernister som Baudrillard (1983) hævder, at der i det postmoderne sker en privilegering af form eller overflade på bekostning af

indhold eller dybde. Sewell har således en vigtig pointe, når han pointerer, at den appropriering og bearbejdning af forskellige kulturelle udtryksformer, der foregår, når sorte ungdomskulturer forsøger at sætter et aftryk på en verden, der henviser dem til sin margin, er en postmoderne øvelse *og* politisk øvelse, som kunne fortjent mere empirisk fokus i forøget på at begribe postmoderniteten (1997: 144). Sat på spidsen kan man således hævde, at 'the margin' længe har været postmoderne (Shields 1991: 278), og at de kulturpolitiske kampe som udgår fra 'the margin' er '*postmodern from the start*' (Soja 1996: 84).

Fælles for de tre nævnte kunstnere er, at de udtrykker en form for stiliseringsprocesser, blandt andet som svar på den othing, de er udsat for. Der er i min teoretiske optik tale om modstandsstile, idet det er gennem stilmodstanden udtrykkes. En form for modstand kan altså opfattes som en fællesnævner hos de tre kunstnere, jeg har valgt at fremdrage her. Men der er store forskelle på den måde modstanden udtrykkes på: Marwan kan betegnes som diffust antiautoritær og gadepolitisk. Zaki er mere moderne i ordets kultursociologiske betydning – progressiv, fornuftig velartikuleret og eksplicit politisk. Mens Kid Kishores stilistiske modstand udtrykkes gennem postmoderne former, som en leg med identitet og genrer, der aldrig helt kan fastlåses eller fikseres, men som samtidig er eksplicit politisk og venstreradikal.

De tre kunstnere er også forskellige i deres måde stilmæssigt at forholde sig til det offentligt stereotyp, der findes om unge mænd med indvandrerbaggrund. Marwan er den eneste der iscenesætter sit selv ved hjælp af stereotypen, idet han i en vis forstand omfavner den, og i afhandlingens terminologi gør sig selv farlig og sexet ved hjælp af den. Det skyldes måske, at stereotypen ikke kun er etnisk/racial, kønnet og knyttet til alder, men også er implicit klassespecifik. Zaki placerer sig et helt andet sted, som distinkt middelklasse og distinkt intellektuel. Kid Kishore er derimod mere subtil. Han dekonstruerer og leger med stereotypen, vender den på hovedet og forvrider den, på en sådan måde at han producerer en polymorf og hybrid etnisk identitet, som gør ham umulig at fikse. På den måde er den stiliseringsproces, han foretager, *måske* mere subversiv, i hvert fald når det handler om at forstyrre fastlåste billeder af andenheden.

Andre kunstnere kunne være nævnt i denne sammenligning. Men jeg vil benytte lejligheden til at argumentere for, at der kan være noget at vinde ved at beskæftige sig analytisk med det grimme og det ubehagelige, som det Marwan her repræsenterer. I en vis forstand sætter man sig selv på for let en opgave, hvis man kun beskæftiger sig med det, som kan gouteres ud fra en progressiv akademisk middelklasseoptik. I den forstand sætter kulturanalysen sig på for let en opgave ved at beskæftige sig med grupper som Outlandish, som enhver kan blive enige om at sige noget pænt om. Men hvis det gælder om at træne det

sociale gehør, at granske kompleksiteten og ambivalenserne, så er der måske mere at lære ved at lytte til Pimp-A-Lot.

Det skal også nævnes, at køn ser ud til at have betydning i forbindelse med disse stiliseringsprocesser. Således er de tre kunstnere, som er nævnt her alle mænd! Køn betyder altså noget, og det er en af kultursociologiens vigtige opgaver at undersøge, hvorvidt hybriditet, og de stiliseringsprocesser, der foregår i multietniske blandingskulturer er strategier, som i højere grad er tilgængelige for unge mænd, end for unge kvinder (Prieur 2007: 45, 2002). Ligesom man må undersøge, om unge kvinder i egenskab af det at være kulturelle markører, traditionens bærere, eller det Staunæs (2004) kalder en “kollektiv repræsentationsflade”, ofte er afskåret fra sådanne modstandsstrategier. I samme forbindelse bør det overvejes, om selve kategorien ‘modstand’ er kønnet - knyttet til maskulinitet – og om kvinder/unge kvinder benytter andre mere subtile strategier. I den forbindelse bør man dog erindre, at kategorien modstand ikke nødvendigvis er entydigt knyttet til maskulinitet og mænd. Den kunstner, der måske har haft størst gennemslag med gennem hybride kulturelle udtryksformer helt eksplicit at ytre sin modstand mod etnisk/racial andengørelse, er kvinde og hedder Natajsa. Vi kan altså på den ene side iagttage, at stilistisk modstand ofte er noget der udøves af unge mænd, som de tre unge mandlige rapkunstnere jeg har fremdraget her, og på den anden side se, at også nogle unge kvinder har mulighed for at producere modstandsformer på æstetisk og stilistisk plan.

I den forbindelse burde forskningen beskæftige sig med, *hvorfor* unge kvinder til en vis grad er afskåret fra sådanne modstandsstrategier. Ligesom forskningen burde forsøge mere sensitivt at undersøge de *pigekulturer*, som i en vis forstand springer mindre i øjnene, men som i sig selv kan indeholde potentialer for modstand mod og forhandling af andenhed. For eksempel kunne man forholde sig til, hvorvidt det at bære slør for nogle unge kvinder med etnisk minoritetsbaggrund er et antiracistisk statement.

4. Er de hypermaskuline unge mænd ofre eller agenter i denne proces? Hvorledes forholder begrebet othering sig til de etniske minoritetsunges muligheder for at skabe de hybridiseringsprocesser der er en af forudsætningerne for, at det multikulturelle samfund ikke alene bliver en del af de unges hverdagsliv, men også bliver til en samfundsmæssig realitet?

Det første del af spørgsmålet er temmelig stort – ja faktisk er det endnu en udgave af struktur-aktør problematikken. Med det mener jeg, at mennesker jo altid handler på nogle bestemte betingelser, som har betydning for, hvordan vi har mulighed for at handle, uden nødvendigvis at determinere handlingen. Som

sådan er al handling på en gang situeret og kreativ. Vi handler aldrig kontekstfrit, men vores handlinger er heller aldrig determineret af konteksten.

Spørgsmålet er således svært at svare på, fordi afhandlingen jo handler om situeret kulturel kreativitet. Måske kan man bedst besvare det ved at sige, at de er objekter for nogle overordnede otheringsdiskurser, men handlende agenter eller subjekter i de stiliseringsprocesser, gennem hvilke de besvarer disse. De er således ikke ofre – også fordi man med ordet “ofre” aktiverer en moralsk tankegang, som peger på nogen, det er synd for. Snarere er det konstruktivt at begribe dem som agenter, der handler på nogle helt specifikke betingelser. Den analytiske udfordring bliver så at gribe relationen mellem betingelser og handling.

Havde der nu i anden del af spørgsmålet stået *stiliseringsprocesser* – og ikke hybridiseringsprocesser – ville jeg have fremhævet, at begrebet othering – når man tager positionernes dobbeltbund i betragtning - er godt til at analysere en situeret agens, hvor der skabes en form for subkulturel kapital ved at accentuere det latent positive i positionen. Begrebet othering forholder sig altså åbent til stiliseringsprocesser, hvor der skabes kapital ud fra det potentielt positive ved positionen som den anden. Empirisk kan der være tale om at bruge stereotyperne om den farlige og seksuelt aggressive mand med etnisk minoritetsbaggrund til at skabe stile, som giver lokal værdi i ungdomskulturen.

Hvad der imidlertid måske er ligeså væsentligt, er spørgsmålet om, hvordan begrebet othering forholder sig til de etniske minoritetsunges muligheder for at skabe de *hybridiseringsprocesser*, der er en af forudsætningerne for, at det multikulturelle samfund ikke alene bliver en del af de unges hverdagsliv, men også bliver til en samfundsmæssig realitet? Altså et spørgsmål om forholdet mellem hybriditet og othering.

Hybridiseringsprocesser er der masser af i mit materiale. Hip hop er eksempelvis i sig selv en kulturel hybrid af en jamaicansk Dancehall og DJ kultur blandet med amerikanske traditioner fra hip hop, jazz, blues og funk (og bag såvel de jamaicanske som de amerikanske kulturelle former, findes referencer til den verbale tradition slaverne producerede på baggrund af medbragte afrikanske kulturelle udtryksformer). Ligesom de unge med etnisk minoritetsbaggrund, der lever i Danmark hele tiden skaber kulturel hybriditet på den symbolske grænse mellem det danske, og det der engang var forældrenes hjemland. Perkerrappen bliver på den måde en hybrid af en hip hop kultur, som allerede i sig selv er en hybrid, og en ‘dansk indvandrerkultur’, som også er en hybrid. Spørgsmålet er så, hvad begrebet othering har at sige, om hvorvidt denne hybridisering kan få transformative potentialer.

Som et svar på dette spørgsmål kan jeg fremhæve, at arven fra de Beauviers omskrivning af Hegel, der gør strukturering i første og andenhed til noget primordialt, får othering til at fremstå som noget uundgåeligt og universelt. Som om konstitueringen af et subjekt altid og til enhver tid vil ske ved at modstille sig en anden. Denne – dybest set strukturalistiske – tænkning om identitet implicerer ikke nogen god prognose for, at etniske minoritetsunge via deres hybridiseringsprocesser kan blive medskabere af en samfundsmæssig realitet.

Begrebet om othering er således velegnet til at tænke i første og andenhed – eller intersektioner mellem første- og andenheder - men begrebet siger ikke noget om, hvordan andenhed eller otherness kan overskrides. Det siges intet om ‘the in between’. Som optik er begrebet othering – som alle andre begreber – iagttagelsesledende og det leder iagttagelsen i retning af netop første og andenhed, samt i retning af hvordan andenhed produceres. Men hvis formålet er at vurdere mulighederne for, at de unge mænds hybridiseringsprocesser kan have transformative potentialer, er otheringbegrebet måske et begreb, der medfører en relativt pessimistisk prognose, mens andre begreber i højere grad kunne være rettet mod at finde ‘the in between’.

I en optik der handler om hybriditet, er det interessante måske det, som sker indimellem – ‘the in between’. Og det kan måske netop være svært at få greb og eller blik for det, som sker imellem, hvis man begriber verden i første- og andenhed. Således må man minde sig selv om, at der ikke er nogen som helst grund til at tro, eller aksiomatisk antage, at socialitet altid skulle være struktureret i første- og andenhed – eller i intersektioner af første- og andenhed.

Jeg vil afslutningsvis anføre to veje ud af denne strukturalistiske problematik, dels et anderledes fokus på kroppen som på en gang sociologisk undersøgelsesgenstand og instrument, dels en bestemt måde at tænke marginalitet på.

For det første vil jeg påpege, at det måske er rigtigt, at det mentale og det diskursive har en tendens til at opfatte verden i sådanne på en gang binære og assymmetriske modsætningspar, som kan indfanges som i termer af førstehed og andenhed. Det mentale og diskursive er imidlertid kun en dimension af det sociale. En alternativ tilgang kunne lægge mere vægt på kroppen, selve det sociale kropslige aspekt, som Camilla Elg kalder “den mimetiske evne” (2005). Erkendelse gennem kroppen kan muligvis overskride fokus på andenhed og førstehed. Dette skal ikke mindst forstås helt konkret og metodisk, idet jeg mener, at forskeren med sin krop som forskningsinstrument i feltarbejdet måske kan indfange processer, hvor førstehed og andenhed overskrides. Det gælder eksempelvis i sport. Og det gælder i musik, i musikkens kropslighed. Måske burde vi som kulturanalytikere opøve evnen til at opfange og sanse musikken,

at bruge os selv som forskningsinstrument og undersøge, hvilken virkning musikken har på i og for os, for derigennem at forsøge at indfange den livsrytme og den puls, som findes i de unges hybride kulturer. Dette ville forudsætte en form for kropssociologi, som samtidig skulle være en musiksociologi og måske også en sportssociologi.

For det andet kunne man sige, at begreber som marginalitet eller liminalitet, på samme måde som hybriditet, kan indeholde et potentiale for at begribe, hvordan første- og andenhed kan overskrides.

Liminalitet betyder således overgangsfase, det vil sige en fase hvor man er relativt åben og på vej fra en identitet til en anden¹⁴. Liminalitetsbegrebet retter altså iagttagelsen mod grænselandets åbenhed (Røgilds 1995: 255-256).

Begrebet marginalitet kunne også have spillet en større rolle i afhandlingen. Begrebet har således betydelige potentialer i forbindelse med afhandlingens problemstilling.

Begrebet kan således bruges til en, i en vis forstand deskriptiv, begribelse af den position, de unge mænd befinder sig i. Wacquant benytter således, i sin kritik af især amerikansk underklasseteori, begrebet 'avanceret' marginalitet, til at beskrive den tilstand af social og geografisk marginalitet, der har udfoldet sig en række vestlige storbyer i løbet af de sidste ca. 30 år (1997).

Denne udvikling er ifølge Wacquant ikke udtryk for et tilbageskridt, eller en udvikling tilbage til tidligere samfundstyper, men snarere for en stadig fremadskridende udvikling i nogle af de mest avancerede sektorer i de vestlige samfund og økonomier; en udvikling der får vidtrækkende konsekvenser for de mest underprivilegerede dele af arbejderklassen samt visse etniske mindretal¹⁵ (Wacquant 1996b:123). Sernhede har argumenteret for, at Wacquants begreb om avanceret marginalitet kan være anvendeligt også i en skandinavisk kontekst, og at det kan bruges til at begribe den sociale situation, der gør sig gældende for netop grupper som de unge mænd, jeg studerer (1999a). I Sernhedes forståelse handler marginalitet således om 'udenforskab'.

Et bidrag som kunne være relevant i denne sammenhæng stammer fra den amerikanske bandeforsker James Diego Vigil. Vigil der, som en af få i

¹⁴ Jævnfør den religionssociologiske betydning hvor liminalitet ofte bruges til at betegne en rituel mellempfase, eksempelvis ved overgange fra barn til voksen.

¹⁵ Wacquant understreger, at der er ganske store forskelle på udviklingen i USA og Europa (1996a, 1997). Det er således en selvstændig pointe, at der ikke sker en amerikanisering af den europæiske fattigdom, blandt andet fordi der grundlæggende forskel på landenes respektive velfærdsstatsregimer (Wacquant 1996a, 1997: 46-48).

amerikansk main stream bandeforskning forsøger at situere bandefænomenet i en bredere social kontekst, har udviklet begrebet multipel marginalitet. Begrebet orienterer sig således mod de nogenlunde ensartede sociale forhold, som bandeforskningen i USA, siden 1920'erne, har vist giver anledning til dannelser af bander eller kriminaliserede subkulturer. Blandt disse forhold kan nævnes fattigdom, dårlige boligforhold, dårligt betalte jobs, lavt uddannelsesniveau generationskonflikter samt diskrimination (Vigil & Long 1990: 55). For Vigil betegner begrebet multipel marginalitet således det at være marginaliseret fra flere forskellige institutioner og sociale domæner samtidig (Short 2002: xiii).

Med begrebet multipel marginalitet forsøger Virgil således at begrebsliggøre både kompleksiteten og trægheden i disse forhold (Vigil & Yun 2002: 166). Den samlede virkning af marginaliseringen fra mange forskellige sociale arenaer konstituerer den multiple marginalitet: *'Being left out of the mainstream of society in so many ways and in so many places relegates urban youth to the margins of society in practically every conceivable way'* (Vigil & Yun 2002: 166).

Man bør selvsagt tage sig i agt for ureflekteret at overføre teoretiske begreber udviklet i en amerikansk kontekst til skandinaviske forhold (Wacquant 1996a, Bourdieu & Wacquant 1996). Ikke desto mindre er det muligt at begrebet multipel marginalitet kunne have potentialer i forhold til at samtænke marginalitet og intersektionalitet.

Der eksisterer imidlertid i den sociologiske litteratur en uafklarethed om, hvordan begreber som margin, marginalisering og marginalitet skal forstås. Hos nogen forfattere opfattes margin og center, som to modsætninger, der står i et binært forhold til hinanden. Dette kommer måske tydeligst til udtryk hos Shields, for hvem center og margin forholder sig til hinanden som self and other. Som den anden definerer og konstituerer selvet, således definerer også margin centeret - margin er så at sige centerets 'other' (Shields 1991: 276). Forholdet mellem center og margin bliver hermed en måde at begribe forholdet mellem udenforskab og indenforskab; marginalisering bliver synonymt med udstødelse eller afkobling fra centeret som hos Wacquant og Vigil.

Hos andre benyttes margin i højere grad som en metafor for 'the space in between', det vil sige mellem deltagelse og udstødelse. Marginalitet kommer således til at handle om at være på 'på kanten af' eller om man vil 'på kantenhed'. Kristensen argumenterer således for, at marginalitet skal opfattes som en tilstand mellem integration og udstødelse, der er præget af partiel eller ufuldstændig deltagelse (1999).

Sammenfattede kan man sige, at ved at trække på forskellige måder at bruge marginalitetsbegrebet på – det vil sige de positioner for hvem marginalitet handler om udenforskab *og* de positioner for hvem marginalitet handler om the-in-between, thirdspace eller grænselandet, kan man producere en mere præcis begribelse af ‘perkerens’ position som på en gang uden for, på kanten af og på kant med. Og netop ved at indarbejde et fokus på marginalitet som ‘the in between’ kan man producere et alternativ til at tænke strukturelt i første- og andenhed.

Da bliver det relevant at se på den litteratur, der omhandler den sociokulturelle betydning af marginalitet - som en kritisk position. Denne position findes eksempelvis indenfor dele af bysociologien og socialgeografien hos forfattere som Edward Soja og Rob Shields (se også Diken 1998: 4). Hos Shields kobles den geografiske og den kulturelle margin, i den forstand at mennesker, der bebor marginale geografiske steder og ofte er marginale og nedvurderede i sociokulturel forstand. Udkantens kultur er også en social marginaliseret, eller i hvert fald ringeagtet, kultur. Dermed er den geografiske margin samsvarende med en kulturel margin (Shields 1991: 4). Shields ser imidlertid ikke dette alene som et underordningsforhold. Derimod kan ‘the margin’ også være en position, fra hvilken der kan formuleres en radikal kritik af centeret – *‘a position of power and critique’* (1991: 277). Parallelt hermed opfatter Soja margin som et rum, der er kendetegnet ved radikal åbenhed og som et mødested for forskellige marginale grupper, hvor det er muligt, at disse kan danne alliancer (1996:84).

Et på nogen måder tilsvarende syn på den sociokulturelle betydning af marginalitet findes hos en af sociologiens klassikere Robert Park (1928). Ifølge Park producerer livet i storbyer mellem mange forskellige etniske grupper nye former for socialitet og marginalitet. *Marginal man* er således Parks begreb for det menneske, der i den moderne metropols kontekst står mellem kulturer, og dermed er relativt friset fra de normer og vaner, som ellers begrænser tænkningen. Det er således hos denne nye karaktertype, at kulturer mødes og blandes, således at kulturelt frugtbar hybriditet skabes. Parks bidrag handler således dels om hybriditet, dels om at den marginales blik frisættes og selvfølgeligheder relativiseres.

Endelig skal bell hooks bidrag nævnes. Hooks forfatterskab indskrives sig i den amerikansk “black feminism” tradition. Fælles for denne tradition er en i nogen grad standpunktsteoretisk begribelse af den sorte kvindes position i det amerikanske samfund, og de muligheder for indsigt denne marginale position giver. Hooks beskriver således, hvordan hun som barn boede i en anden del af byen end den hvide middelklasse, og hvordan hun for at klare sig måtte udvikle en kundskab om både sin egen verden og den hvide middelklasseverden (1984), det vil sige hvordan marginalitet producerer et dobbeltblik hos den, der har det

som livsvilkår. Dette dobbeltblik kan igen have radikale kritiske potentialer. Parallelt taler hooks om at vælge *'the margin as a space of radical openness'* (hooks 1990).

Man kan betragte forfattere som Park, Shields, Soja og hooks som repræsentanter for en tænkning, der tilskriver marginalitet kritiske potentialer. Inden for denne tænkning kan blikket fra det marginale rum således være med til at vise, at centerets selvfølgeligheder ikke er så selvfølgelige endda. Margin er så at sige ikke fedtet ind i centeret, og ser centeret udefra – med andre øjne end centeret ser sig selv. Det marginale blik kan dermed medvirke til en afuniversalisering og relativering af centeret. Hvis man forfølger denne tænkning om marginalitet, produceres en anderledes optimistisk prognose for spørgsmålet om, hvorvidt de etniske minoritetsunge via deres hybridiseringsprocesser kan blive medskabere af en samfundsmæssig realitet, end den othering begrebet medfører.

Man kan imidlertid problematisere denne tænkning for at overse, at marginalitet sjældent er noget selvvalgt, for at operere med et autenticistisk blik på marginales erfaringer, for implicit at antage, at det kun er marginale der kan transcendere den sociale orden og producere heterodoxe iagttagelser samt for at overvurdere marginale stemmers gennemslagskraft (Anderson 2003: 78). Med denne kritik bevæger vi os ind på de forfattere der – modsat eksempelvis Park – opfatter marginalitetsbegrebet som et korrektiv eller en påmindelse om begrænsninger i forhold til hybriditet. Fordi hybriditet konnoterer kreativitet, kan hybriditetstænkningen siges at romantisere eller idyllisere den marginalitet, som i varierende grad er et livsvilkår for blandt andet de unge mænd, jeg har analyseret (Prieur 2007: 45). Anderson kritiserer eksempelvis det, som hun kalder *'a growing tendency in research literature to focus on the positive aspects of being an immigrant youth'* (2003: 75). Ifølge Anderson eksisterer der således i nutidig indvandrerforskning en fascination af hybriditet, som er relateret til postmoderne forståelser af identitet som noget flydende. Hun karakteriserer denne diskurs som *'a continuous discourse on identity and ethnicity focusing on the cultural, experimental dimensions of immigrant life in spatial terms. This is the discourse that, in fact, frames the present, postmodern fascination with multiplicity and hybrid identities, of which youth with immigrant backgrounds are often proffered as the prime example'* (2003: 78).

Ifølge Anderson har denne tænkning en tendens til at udgrænse makroforhold (ibid. 76). Som et korrektiv hertil identificerer Anderson tre typer marginaliseringsdiskurser, hvoraf den ene er knyttet til konstruktionen af os og dem (ibid. 76). Inden for denne diskurs opfattes den anden som *'the total stranger, as not belonging at all'* (ibid. 77), hvorved euroræisk identitet konstrueres.

Efter min opfattelse kan man imidlertid sætte spørgsmålstegn ved, om marginalitetsbegrebet på den måde kan opfattes som et korrektiv til hybriditetsbegrebet. For selv om det er rigtigt, at hybriditet altid er situeret, er kreativitet ikke udelukket, mens overordnede strukturelle mulighedsbetindelser altid kommer til at spille en rolle for, hvordan denne hybriditet udfolder sig. Det ville måske for denne afhandlings vedkommende være mere passende at tale om en *marginal hybriditet*.

Det gælder således for disse unge mænds vedkommende, at deres sociale position udstikker et vist udfaldsrum af stile/iscenesættelser og handlemåder/strategier, samtidig med at det udgrænser andre og gør dem umulige eller usandsynlige; sådan som det i øvrigt gælder for enhver anden social position. Det er netop det, der gør kreativiteten situeret. Og det er det, der gør, at man hverken kan være optimist eller pessimist i forhold til spørgsmålet om, hvorvidt de etniske minoritetsunge via deres hybridiseringsprocesser kan blive medskabere af en samfundsmæssig realitet.

Referencer

- Alsop, Rachel, Anette Fitzsimons & Kathleen Lennon (2002) *Theorizing Gender*, Cambridge: Polity Press.
- Andersen, Kathrine Vitus (2005) *Problembørn, pædagoger og perkere*, Ph.d. Afhandling, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.
- Anderson, Mette (2003) 'Immigrant youth and the dynamics of marginalization', *Young*, Vol 11, No. 1; pp. 74-89.
- Andreassen, Rikke (2005) *The Mass Media's Construction of Gender, Race, Sexuality and Nationality*, Ph.d. afhandling, Toronto Universitet.
- Baudrillard, Jean (1983) *Simulations*, New York: Semiotext(e).
- de Beauvoir, Simone (1965[1949]) *Det Andet Køn*, København: Gyldendal.
- Bennett, Andy and Kahn-Harris, Keith (eds.) (2004) *After Subculture – Critical Studies in Contemporary Youth Culture*, New York: Palgrave.
- Bhatt, Chetan (2006) 'The Fetish of the Margins: Religious Absolutism, Anti-racism and Postcolonial Silence', *New Formations*, No. 59, pp. 95-115.
- Bjerring, Bodil (1998) *New theories/ new research policies/ "new" methods? Or – how to plan a coincidence in a postmodern world*, Paper, EASA conference Frankfurt 1998.
- Bjurström, Erling (1997) *Högt & lågt: Smak och stil i ungdomskulturen*, Umeå: Boréa.
- Bourdieu, Pierre (2005[1972]) *Udkast til en praksisteori*, København: Hans Reitzels Forlag.
- Bourdieu, Pierre & Wacquant Loïc (1996) 'On the Cunning of Imperialist Reason', *Theory, Culture & Society*, Vol 16(1); pp 41-58.
- Bourdieu, Pierre (1999), *Den maskuline dominans*, Viborg: Tiderne skifter.
- Bourdieu, Pierre (1995), *Distinksjonen*, Oslo:Pax Forlag.
- Bourgois, Philippe (1995) *In Search of Respect – selling crack in El Barrio*, Cambridge University Press.
- Brah, Avtar (2001) 'Difference, Diversity, Differentiation', i: Bhavnani, Kum-Kum (red.) *Feminism and 'race'*, Oxford: Oxford University Press; pp. 456-478.
- Collins, Patricia Hill (1995) 'Symposium on West and Fenstermaker's "Doing Difference"', *Gender & Society*, Vol 9, No. 4; pp. 491-494.
- Collins, Patricia Hill (1993) 'Toward a New Vision: Race, Class and Gender as Categories of Analysis and Connection', *Race, Sex & Class*, Vol. 1, No. 1.
- Crenshaw, Kimberle W. (1991) 'Mapping the Margins - Intersectionality, Identity Politics and Violence Against Women of Colour', *Stanford Law Review*, Vol. 43, No. 6, Jul. 1991; pp. 1241-1299.
- Diken, Bülent (1998) *Strangers, Ambivalence and Social Theory*, Aldershot: Ashgate.
- Elg, Camilla (2005) *Set og overset. Unge kvinder med indvandrerbaggrund I Danmark*, Ph.d. afhandling AMID, Aalborg Universitet.
- Giddens, Anthony (1994) *Beeyond Left and Right*, Cambridge: Polity Press.
- Gingrich, Andre (2004) 'Conceptualizing Identities', in: Bauman, Gerd & Gingrich, Andre (ed.) *Grammars of Identity/Alterity –A Structural Approach*, Oxford: BergHahn Books, pp. 3-17.
- Goffman, Erving (1959) *The Representation of Self in Everyday Life*, Harmondsworth: Penguin Books.

- Heartfield, James (2005) 'Hegel Dispirited: the reification of the Other in Kojève, DeBeauvoir and Sartre', in Becky Shaw & Gareth Woolam (ed.): *Us and Them, Static Pamphlet*, http://www.static-ops.org/archive_june/essay_3.htm, hentet 19/11 2007.
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (2005 [1807]) *Åndens fænomenologi*, København: Gyldendal, 2005.
- Henriksen, Lars Skov & Prieur, Annick (2004) 'Et nyt perspektiv på magt i det sociale arbejde', *Dansk Sociologi*, Vol. 15, nr. 3; pp. 101-112.
- Hooks, Bell (1990) *Yearning: race, gender, and cultural politics*, Boston: South End Press.
- Hooks, Bell (1984) *Feminist theory from margin to center*, Boston: South End Press.
- Järvinen, Margeretha & Mik-Meyer, Nanna (red.) (2003) *At skabe en klient*, København: Hans Reitzels Forlag.
- Kofoed, Jette (2004) *Elevpli: inklusion-eksklusionsprocesser blandt børn i skolen*, Ph.d. Afhandling, Danmarks Pædagogiske Universitet.
- Kristensen, Catharina Juul (1999) 'Marginalisering – en begrebsudredning', *Forskningsenheden Differentieret Social Integration*, Nr. 1, 1999.
- Kristiansen, Søren & Krogstrup, Hanne Kathrine (1999) *Deltagende observation - introduktion til en forskningsmetodik*, København: Hans Reitzels forlag.
- McDowell, Deborah E. (1997) 'Pecs and Reps: muscling in on Race and the Subject of Masculinities', in: Stecopoulos, Harry & Uebel, Michael (eds.) *Race and the subject of masculinities*, Durham, NC & London: Duke University Press.
- Mercer, Kobena & Julien, Isaac (1988) 'Race, Sexual Politics and Black Masculinity: A Dossier', in: Chapman, Rowena & Rutherford, Jonathan (eds.) *Male order: Unwrapping masculinity*, London: Lawrence & Wishart.
- Robert K. Merton & Elinor Barber (2004) *The Travels and Adventures of Serendipity: A Study in Sociological Semantics and the Sociology of Science* Princeton: University Press.
- Mik-Meyer, Nanna (2004) *Dømt til personlig udvikling*, København: Hans Reitzels Forlag.
- Mørck, Yvonne (1998) *Bindestregsdanskere*, Frederiksberg: Forlaget Sociologi.
- Muggleton, David (2000) *Inside Subculture – The Postmodern Meaning of Style*, Oxford: Berg 2000.
- Muggleton, David and Weinzierl, Rupert (2003) 'What is 'Post-subcultural Studies' Anyway?', in: David Muggleton and Rupert Weinzierl (eds) *The Post-Subcultures Reader*, Oxford: Berg; pp. 3 - 23.
- Park, Robert E. (1928) 'Human Migration and the Marginal Man', *The Journal of American Sociology*, Vol 13, no 6; pp 881-893.
- Phoenix, Ann (2006) 'Interrogating intersectionality: Productive ways of theorising multiple positioning', *Kvinder, køn og forskning*, Nr. 2-3; pp. 21-30.
- Prieur, Annick (2007) 'Ulykkespunkter i kulturtrafikken', in: Fuglerud, Øivind & Hylland Eriksen, Thomas (red.) *Grenser for kultur?*, Oslo: Pax Forlag; pp. 27-52.
- Prieur, Annick (2002) 'Gender Remix', *Ethnicities*, Vol 2, no. 1; pp. 53-77.
- Røgilds, Flemming (1995) *Stemmer i et grænseland*, København: Politisk Revy.
- Røgilds, Mette (2006) 'Slyngelperkere og gode koranlæsere', *Social Kritik*, No. 105; pp. 82-89.

- Said, Edward (2002 [1978]) *Orientalisme*, Frederiksberg: Roskilde Universitets Forlag.
- Sandberg, Sveinung & Pedersen, Willy (2006) *Gatekapital*, Oslo: Universitetsforlaget.
- Schwalbe, Michael 'The Elements of Inequality' (2000) *Contemporary Sociology*, Vol. 29. No. 6; pp. 775-781.
- Schwalbe, Michael, Sandra Godwin, Daphne Holden, Douglas Shrock, Shealy Thompson, Michele Wolkomir (2000) 'Generic Processes in Reproduction of Inequality: An interactionist Analysis', *Social Forces*, Vol. 79 No.2; pp. 419-452.
- Sernhede, Ove (2007) 'Forstadens "truende" unge mænd', *Social Kritik*, No. 108, 2997; pp. 18-39.
- Sernhede, Ove (2006) 'Los Angered: Stadsdelsnationalism och global stamgemenskap', in: Sernhede, Ove & Johansson, Thomas (eds.), *Storstadens omvandlingar*, Göteborg: Daidalos.
- Sernhede, Ove (2002) *Alienation is My Nation*, Stockholm: Ordfront Förlag.
- Sernhede, Ove (2001a) 'Los Angered og forstadens krigere', *Social Kritik*, No. 74; pp. 39-50.
- Sernhede Ove (2001b) 'Svart Macho eller vit velour – Utenförskap, hiphop och maskulinitet i Det Nya Sverige', in: Ekenstam, Claes, Johansson, Thomas og Kuosmanen, Jari (Eds.) *Sprickor i fasaden – Manligheter i förändring: en antologi*, Hedemora: Gidlunds Forlag; pp. 258-286.
- Sernhede, Ove (1999) 'Alienation is our Nation – Reality is my Nationality', in: Amnå, Erik (eds.) *Det unga folkstyret*, Stockholm: Statens offentliga utredningar, No. 93; pp. 263-295.
- Sewell, Tony (1997) *Black Masculinities and Schooling: How Black Boys Survive Modern Schooling*, Stoke-on-Trent: Trentham Books.
- Shields, Rob (1991), *Places on the margin*, London: Routledge.
- Short, James F. (2002) Foreword: What Is Past Is Prelude: Gangs in America and Elsewhere, in: Huff, C. Ronald, pp. vii-xviii, *Gangs in America III*, Thousand Oaks, London & New Delhi: Sage.
- Skeggs, Beverly (2004) *Class, Self, Culture*, London: Routledge.
- Skeggs, Beverly (1997) *Formations of Class and Gender*, London: Sage.
- Social Forskning Marts (2005) *Etniske minoriteter – et nyt proletariat?*, København: Socialforskningsinstituttet.
- Soja, Edward (1996) *Thirdspace. Journeys to Los Angeles and Other Real-and-Imagined Places*, Oxford: Blackwell.
- Spivak, Gayatri Chakravorty (1980) "Revolutions that yet have no model: Derrida's limited inc.", *Diacritics*, Vol. 10, no. 4, Winter 1980, pp. 29-49.
- Spivak, Gayatri Chakravorty (1985) "The Rani of Sirmur: an essay in reading the archives", *History and Theory*, Vol. 24, no. 3, October 1985, pp. 247-272.
- Staunæs, Dorte (2004) *Køn, etnicitet og skoleliv*, Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.
- Thorne, Barrie (1995) 'Symposium on West and Fenstermaker's "Doing Difference"', *Gender & Society*, Vol 9, No. 4; pp. 497-499.
- Thornton, Sarah (1995) *Club cultures*, Cambridge: Polity Press.
- Tireli, Üzeyir (1999) *Hverdagens erobring*, København: Hans Reitzels Forlag.

- Vestel, Viggo (2004) *A community of Differences – hybridization, popular culture and the making of social relations among multicultural youngsters in “Rudenga”, East Side Oslo*, Doctoral dissertation, Oslo: Nova Rapport 15/2004, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
- Vigil, James Diego & Yun, Steve Chong (2002) “A Cross-Cultural Framework for Understanding Gangs - Multiple Marginality and Los Angeles”, in: Huff, C. Ronald *Gangs in America III*, Thousand Oaks: Sage; pp. 161-174.
- Vigil, James Diego & Long, John M. (1990) “Emic & Etic Perspective on Gang Culture: The Chicano Case”, in: Huff, C. Ronald: *Gangs in America*, Thousand Oaks: Sage; pp 55-68.
- Wacquant, Loïc J. D. (1996a) “Red Belt, Black Belt: Racial Division, Class inequality and the state in French Urban Periphery and the American Ghetto”, in: Mingione, Enzo (red.) *Urban Poverty and the Underclass* Oxford: Blackwell Publishers; pp. 234-274.
- Wacquant, Loïc J. D. (1996b) ‘The Rise of Advanced Marginality: Notes on its Nature and Implications’, *Acta Sociologica*, No. 2, vol. 39; pp. 121-139.
- Wacquant, Loïc J. D. (1996c) ‘Introduktion: Struktur og logik i Bourdieus sociologi’, in: Bourdieu, Pierre & Loïc Wacquant: *Refleksiv Sociologi*, København: Hans Reitzels Forlag; pp. 15-53.
- Wacquant, Loïc J. D. (1997) ‘Marginalitet i storbyerne i det kommende årtusinde’, *Social Kritik*, Nr. 52-53; pp 40- 49.
- Wacquant, Loïc J. D. (1999): ‘Inside ‘The Zone’, in : Pierre Bourdieu et al. (eds.) *The Weight of the World: Social Suffering in Contemporary Society*, Cambridge: Polity Press.
- West, Candace & Fenstermaker, Sarah (1995) ‘Doing difference’, *Gender & Society* Vol 9, No. 1, 1995.
- Willis, Paul (1997) ‘Theoretically informed ethnographic study’, in: Nugent, Stephen & Shore, Chris (red.) *Anthropology and Cultural Studies*, London: Pluto Press; pp. 182-192.

Desuden anvendt:

- ‘Westkyst ind til Benet’ (Interview med U\$O & Johnson) af Rasmus Poulsen, Døner Magsin No. 1, pp. 12-20.

Publikationer i FREIA's skriftserie:

1. Karin Widerberg: Udfordringer til kvinneforskningen i 1990'erne - foredrag på Center for Kvinneforskning i Aalborg 10.5.90, 1992
2. Feminist Research. Aalborg University. Report 1976-1991, 1992
3. Ann-Dorte Christensen: Kvinder i den nye fredsbevægelse i Danmark - mellem køkkenruller, resolutioner og teltpæle, 1992
4. Ulla Koch: Uformel økonomi og social arbejdsdeling - en fortælling om tværfaglighed og det umuliges kunst, 1992
5. Marianne Rostgaard: Kvindearbejde og kønsarbejdsdeling i tekstilindustrien i Danmark ca. 1830 - 1915, 1992
6. Inger Agger: Køn og krænkelse - om politisk vold mod kvinder, 1992
7. Margrethe Holm Andersen: Heks, hore eller heltinde? - et case-studie om tanzanianske kvinders politiske deltagelse og kønsideologier i forandring, 1993
8. Ulla Koch: A Feminist Political Economics of Integration in the European Community - an outline, 1993
9. Susanne Thorbek: Urbanization, Slum Culture, Gender Struggle and Women's Identity, 1993
10. Susanne Thorbek: Køn og Urbanisering, 1994
11. Poul Knopp Damkjær: Kvinder & rektorstillinger - et indlæg i ligestillingsdebatten, 1994
12. Birte Siim: Det kønnede demokrati - kvinders medborgerskab i de skandinaviske velfærdsstater, 1994
13. Anna-Birte Ravn: Kønsarbejdsdeling - diskurs og magt, 1994.
14. Bente Rosenbeck: Med kønnet tilbage til den politiske historie, 1994
15. Jytte Bang og Susanne Stubgaard: Piger og fysik i gymnasiet, 1994
16. Harriet Bjerrum Nielsen og Monica Rudberg: Jenter og gutter i forandring, 1994
17. Jane Lewis: Gender, Family and the Study of Welfare 'Regimes', 1995
18. Iris Rittenhofer: A Roll in the Hay with the Director: The Manager in a Genderhistorical Perspective, 1995

19. Ruth Emerek: On the Subject of Measuring Women's (and Men's) Participation in the Labour Market, 1995
20. Maren Bak: Family Research and Theory in Denmark: A Literature Review, 1995
21. Ann-Dorte Christensen & Birte Siim: Gender, Citizenship and Political Mobilization, 1995
22. Hanne Marlene Dahl: Contemporary Theories of Patriarchy - Like a Bird without Wings? Power, Signification and Gender in the Reproduction of Patriarchy, 1995
23. Lene Klitrose: Moving far beyond the Separated Fields of Patriarchal Scholarship: the Qualitative Leap of Philosophical Daring, 1995
24. Ulla Koch: Omsorgsbegrebet i lyset af international økonomisk integration - begrebs- og metodediskussion, 1995
25. Karen Sjørup: Patriarkatet og det kvindelige subjekt, 1995
26. Susanne Thorbek: Women's Participation in Slum Organizations - Does it Make a Difference?, 1995
27. Mette Groes: Kvinder laver daghøjskoler for kvinder, 1995
28. Signe Arnfred: Conceptualizing Gender, 1995
29. Durre Ahmed: Essence and Diversity in Gender Research, 1995
30. Ann Schlyter: Women's Responses to Political Changes in Southern Africa - Common Grounds and differences, 1995
31. Diana Mulinari: Thinking about Feminism, 1995
32. Susanne Thorbek: Global Context - Local Concepts, 1995
33. Sylvia Walby: Key Concepts in Feminist Theory, 1996
34. Yvonne Hirdman: Key Concepts in Feminist Theory – Analysing Gender and Welfare, 1996
35. Anna Alten: The Incompatibility of Entrepreneurship and Femininity: A Dilemma for Women, 1996
36. Jane Lewis: Equality, Difference and Gender in Twentieth Century Welfare States, 1996
37. Eileen Drew: Key Concepts Employed to Understand Gender in Relation to the Labour Market, 1996

38. Ilona Ostner: Individualization, Breadwinner Norms, and Family Obligations. Gender Sensitive Concepts in Comparative Welfare, 1996
39. Feminist Research. Aalborg University. Report 1996-1999, 1997
40. Ruth Lister: Engendering Citizenship, Work and Care, 1997
41. Ruth Lister: Citizen or Stakeholder. Policies to combat social exclusion and promote social justice in the UK, 1997
42. Anne Showstack Sassoon: Beyond Pessimism of the Intelligence: Agendas for Social Justice and Change, 1997
43. Lilja Mósesdóttir: Breaking the Boundaries: Women's Encounter with the State in Sweden, Germany and the United States, 1997 Labour Market, 1996
44. Ruth Emerek, Jeanette E. Dahl og Vibeke Jakobsen: Migrant Women on the Danish Labour Market, 2000
45. Birte Siim: Dilemmas of Citizenship in Denmark – Lone Mothers between Work and Care, 1999
46. Iris Rittenhofer: Historicizing the “Glass Ceiling”. The engendering of difference in German and Danish media presentations of leadershipdebates 1960 – 1989, 2000
47. Chiara Bertone: Familiens rolle i og kvinders krav til de sydeuropæiske velfærdsstater: et studie om Italien, 1999
48. Margareta Bäck-Wiklund: Senmodernt familjeliv och föräldraskap – om traditionella roller och nya identiteter, 2001
49. Pernille Tanggaard Andersen: Retten til at vælge fællesskab – Yngre ufaglærte kvinders opfattelse af og praksis om fællesskab og solidaritet, 2002
50. Birte Siim: Feministiske bidrag til politisk teori, 2003
51. Anna-Birte Ravn: Economic Citizenship: Debates on Gender and Tax Legislation in Denmark, 1903-83, 2004
52. Christina Fiig: En feministisk offentlighed – Ph. D-forelæsning, Aalborg Universitet den 23. september 2004
53. Ann-Dorte Christensen: The Danish Gender Model and New Political Identities among Young Women, 2004
54. Hege Skjeie: Trosfrihet og Diskrimineringsvern, 2005

55. Kathleen B. Jones: Reflections on Violence and Gender in an Era of Globalization: A Philosophical Journey with Hannah Arendt, 2005
56. Gunhild Agger: Køn i *Matador* og *Krøniken*, 2005
57. Tina Kjær Bach: Kvinder i kommunalpolitik – rapport udarbejdet for Ligestillingafdelingen, 2005
58. Birte Siim: Køn, magt og medborgerskab i en globaliseret verden, 2005
59. Kirsten Sværke: Nyfeminisme og nye kønsidentiteter, 2005
60. Anette Borchorst: Daddy Leave and Gender Equality – the Danish Case in a Scandinavian Perspective, 2006
61. Yvonne Mørck: Why not intersectionality? A concept at work in modern complex societies. Intersectionality and class travels, 2006
62. Daniel Gustafsson: Gender Integration and the Swedish Armed Forces: The Case of Sexual Harassment and Prostitution, 2006
63. Lise Rolandsen Agistín: Demokrati i det transnationale rum: En diskussion af civilsamfundsaktørernes demokratiseringspotentialer i den europæiske kontekst, 2007
64. Ann-Dorte Christensen & Mette Tobiasen: Politiske identiteter og kønspolitiske holdninger i tre generationer. Forskningsrapport, pilotundersøgelse, Aalborg Universitet, 2007
65. Birte Siim & Anette Borchorst: The multicultural challenge to the Danish Welfare state – Social Politics, Equality and Regulating Families, 2007
66. Birte Siim & Christina Fiig: Democratisation of Denmark – the Political Inclusion of Women, 2007
67. Anna-Birte Ravn & Bente Rosenbeck: Gender and Family Policies in Denmark in the 20th Century, 2008
68. Sune Qvortrup Jensen: Andenhed, hybriditet og agens – Ph.d. forelæsning, Aalborg Universitet, 28. November 2007, 2008

FREIA – Center for Kønsforskning i Aalborg er et tværfagligt forskningscenter under Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold ved Aalborg Universitet. Centrets forskere dækker fagområderne antropologi, europæiske studier, historie, politologi, sociologi og statistik. Det nuværende forskningsprogram “Kønsmagt under forandring – lighed og forskellighed i moderne velfærdssamfund” er ramme om en række individuelle og kollektive forskningsprojekter.